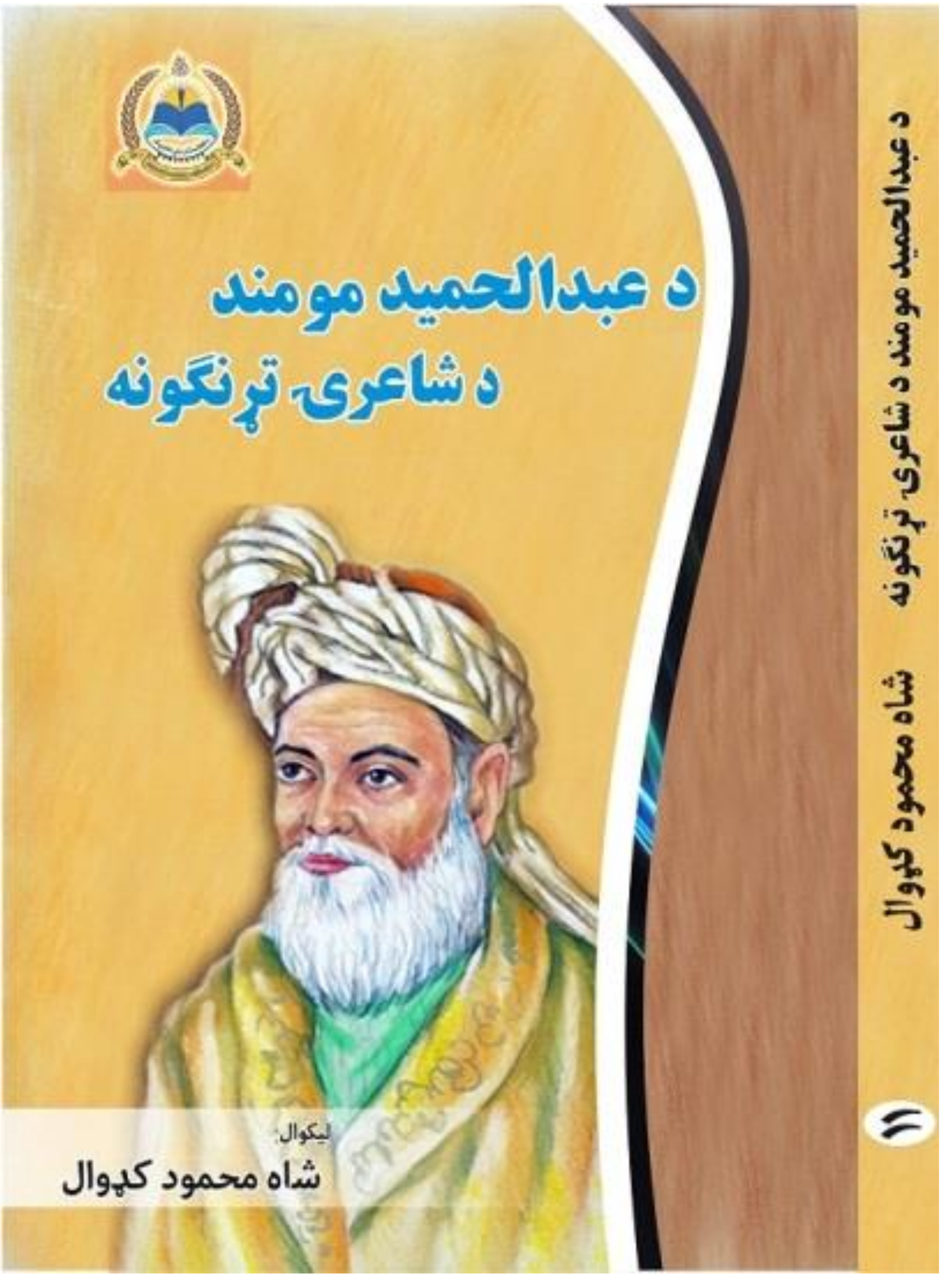

Download from:aghalibrary.com

د عبدالحمید مومند

د شاعرۍ ترنګونه

شاه محمود کېوال

۱۳۹۳ل کال

Download from:aghalibrary.com

بسم الله الرحمن الرحیم

کتاب پېژندنه:

د کتاب نوم : د عبدالحمید مومند د شاعرۍ تړنګونه

لیکوال : پوهنمل شاه محمود کډوال

خپروندی : د افغانستان ملي تحریک

کمپوز : لیکوال

پښتی ډیزاین : فیاض حمید

چاپشمېر : ۱۰۰۰

چاپکال : ۱۳۹۳

Download from:aghalibrary.com

ډالۍ

ژوند ، پوهې او ګروهې ته!

Download from:aghalibrary.com

د تحریک یادښت

فرهنګي څانګه د افغانستان ملي تحریک له اساسي څانګو څخه یوه ده. د دې څانګې دنده داده چې هېوادوالو ته فرهنګي خدمات وړاندې او ګټور فرهنګي کارونه ترسره کړي. د تاریخي، ملي، کلتوري ورځو او تاریخي او ملي شخصیتونو نمانځل ددې څانګې نورې دندې دي.

د هېواد د لیکوالو د علمي، دیني، روزنیزو او معلوماتي اثارو چاپ هم ددې څانګې له اساسي دندو څخه ګڼل کېږي. له هغې ورځې راهیسې چې تحریک خپل عملي فعالیتونه پیل کړي دي، نو دې څانګې هم ورسره سم خپل فعالیتونه چټک کړي دي. تاریخي ورځې یې نمانځلي، تاریخي واټونو ته یې لوحې جوړې کړي. علمي سیمینارونه او ورکشاپونه یې جوړ کړي دي.

د تحریک دې څانګې د تحریک د عمومي هدفونو په رڼا کې وپتېیله چې په یوځایي ډول (شل عنوانه) کتابونه چاپ کړي. په دې اثارو کې اکثره دیني او علمي اثار شامل دي چې درنو هېوادوالو ته یې وړاندې کوي.

دا اثر (د عبدالحمید مومند د شاعرۍ ترنګونه) چې ستاسو په لاس کې دی، ښاغلي (پوهنمل شاه محمود کډوال) لیکلی او د همدغو شلو عنوانو اثارو له جملې څخه دی. هیله ده درانه لوستونکي ترې ښه ګټه پورته کړي. تحریک خپلو هېوادوالو ته ډاډ ورکوي چې په راتلونکي کې به هم خپلو دې ډول هڅو ته دوام ورکړي.

د هېواد د فرهنګ د بډاینې په هیله
په درناوي
د افغانستان ملي تحریک
فرهنګي څانګه

Download from:aghalibrary.com

پیلیزه

حمیدبابا د پښتو ادب د منځنۍ ادبي دورې هغه شاعر دی ، چې شعرونه یې له بېلابېلو اړخونو د څېړنې او کتنې وړ دي . دی شعر په رښتیني مانا خلکو ته ورپېژني او ډېره خوږه شاعري کوي . د ده شعرونه د شعر په اړینو توکو ښکلي او سمبال دي . خپله موخه په ښکلي هنري ژبه څرګندوي او لوستونکی له ځان سره د خیال په نړۍ ورننباسي .

په شعر کې ترنګ جوړونه یا شاعرانه ترنګونه هغه موضوع ده ، چې په پښتو ژبه کې پرې نوي نوي بحثونه پیل شوي دي . که څه هم دا ترنګونه له وړاندې د بېلابېلو شاعرانو په ویناوو کې وو ، خو څېړل شوي نه وو .

هېره دې نه وي چې څېړنه هغه وخت ډېره ښه پرمخ ځي ، چې د موضوع په اړه پراخ مالومات او سرچینې شتون ولري . که داسې نه وي ، څېړونکی له ډېر کړاو سره مخیږي . له بده مرغه دا موضوع ، چې ما څېړلې ، په پښتو ژبه کې وړاندې ښه څېړل شوې نه ده . د مالوماتو او سرچینو له کمښت سره مخ شوم . خو په هر صورت خپله بېړۍ مې ساحل ته ورسوله .

دا (شاعرانه ترنګونه) او دې ته ورته موضوعات ، چې له یوې خوا په ژبه او بله خوا په ادب او هنر پورې تړاو لري ، په کار ده څېړونکی په دواړو برخو کې څه ناڅه مالومات ولري . په شعرونو کې ډېر ژبني توکي خپل ځای ونجوي همداسې ترنګونه هم دي ، چې یوه برخه یې د یوه بیت یا نیم بیتي په یوه ځای او بله برخه یې په بل ځای کې وي ، د دواړو یو ځای کول لږ څه فکر غواړي. د دې ترخنګ د ترنګ مانا هم داسې موضوع ده ، چې پوهه ، تولنیز مالومات او علمي تجربه غواړي .

Download from:aghalibrary.com

د ښځېږنې په بهیر کې ، د کابل پوهنتون ، د ژبو او ادبیاتو پوهنځي ، د پښتو ژبې او ادب څانګې ، زړه سواند او مهربان استاد پوهنوال محمد رفیق (رفیق) لارښوونواو مالوماتو زما د ښځېږنې کار ګړندی کړ او په دې برخه کې یې غوره مشورې ، د دې لامل شوې ، چې خپل کار په ښه توګه پای ته ورسوم . همدارنګه په دې برخه کې د استاد محمد آصف صمیم کتنو هم د آثر په بشپړتیا کې ستره ونده درلودې ، چې په ترخ کې یې آثر د خپراوي جوګه شو . همداسې د ښځېږنې په بهیر کې د کابل او لغمان پوهنتونو له ځوانو او تاندو استادانو اورنګزیب اسحاقزي او اجمل ښکلي د مرستو له کبله ورته کوروداني وایم او د ټولو د سوکالۍ په هیله یم .

درنښت
شاه محمود کډوال

Download from:aghalibrary.com

نیولیک

سرلیک
مخګڼه
سریـزه ۱
د نازکخیال حمید بابا لنډه پېژند.. ۲
د حمید بابا د شعر او شاعرۍ زمانه ۳
د حمید بابا سبک ۴
تړنګ څه ته وایي ؟ ۷
د حمیدبابا په شعرونو کې شاعرانه
تړنګونه.. ۱۵
اخځونه ۱۰۸

سریزه

د ژبې په بډاینه کې شاعران ستره ونډه لري، دوی که له یوې خوا په خپلو شعرونو کې د خپل چاپېریال پېښې، واقعیتونه او اړتیاوې په هنري ژبه انځوروي ؛ له بلې خوا د ژبې په پراختیا او پرمختیا کې یاد وړ کار تر سره کوي.

د شعر په سیوري کې ترنګ جوړونه د شاعر کار دی او دا اړتیا هم تر ډېره په شعر کې ننګېرل کېږي. خو دا بیا د شاعر په ذهني ځواک، استعداد او پوهې پورې تړلې ده، چې څه ډول ښکلي ترنګونه جوړ کړي. ترنګونه د یوې مانا د څرګنداوي لپاره رامنځته کېږي. یو شمېر دا ترنګونه کېدای شي له وړاندې په ژبه کې وي او یو شمېر یې نوي وي. په دې مانا، چې د شاعر په فکر کې نوې پېښې او ماناوې رامنځته کېږي ، چې د ترنګ په جوله کې یې رانغاړي.

ترنګ هغه ژبنی یوون دی، چې تر یوه ډېر ژبني توکي لري. د یوې مانا لپاره جوړېږي. خو د غونډلې په څېر بشپړه مانا نه لري . په وییپوهنه کې ترنګ هغه وییونه رانغاړي ، چې تر یوه ډېر توکي لري ، لکه: پوهنتون، کرکر، لوکری... په غونډله پوهه کې غونډله پوهیز ترنګونه، چې دا بیا له وییزو هغو سره توپیر لري، لکه: کابل ښار، افغان مېنه، ښاري ځانګه.

زموږ د څېړنې موضوع شاعرانه ترنګونه دي، چې د حمیدبابا شعرونو ته ځانګړې شوې ده. د دې ډول ترنګ له نامه څرګندېږي، چې په شعر پورې تړلي دي. په دې مانا ، چې تر ډېره په شعرونو کې کارېږي ؛ په هنري نثر کې یې هم کارېدنه شونې ده.

په یوه وېشنه کې ترنګ څلور ډوله (اضافي، وصفي، تشبیهي او استعاري) ښوول کېږي. خو په نورو کې بیا ډېر ډولونه لري. ترنګ وېشنه د بېلابېلو څېړونکو په آثارو کې په جلا توګه شوې ده، چې ډولونه یې، چا یو او چا بل ډول ښوولي دي.

www.melitahrik.com 0774001167

ياده دې وي ، چې ګړنې (اصطلاحات، محاورې، امروزې، ايډيمونه) هم د شاعرانه ترېنګونو تر سرليك لاندې څېړل شوي، هغه هم له دې لامله، چې ګړنه هم يو ترنګ دی، په يوه ځانګړې شاعرانه مانا سره، چې تاسې به يې په دې ليکنه کې ولولئ.

د نازکخيال حميد بابا لنډه پېژندنه

عبدالحميد مومند ، د پېښور په ماشوګګر کې زېږېدلی دی. د زوکړې باوري نېټه يې څرګنده نه ده. خو داسې ګمان کېږي، چې د يوولسمې هجري پېړۍ په پای کې به زېږېدلی وي. ده متداول علوم لوستي او په ملا عبدالحميد مشهور وو. په پارسي ادبياتو کې د پراخې مطالعې خاوند وو او په عربي هم پوهېده.

هانري جورج راورټي وايي، چې عبدالحميد مومند په ۱۱۴۵ هـ کابل کې مړ شوی دی. د ده مړی د ماشوګګر په هديره کې ښخ دی.

حميد د شعر ويلو عالي استعداد او مبتکر فکر درلود او د تازه مضمون په پيداکولو کې د مهارت خاوند وو. حميد د خپل ادبي فعاليت په دوران کې داسې رنګينه، ښکلې او په بديعي ښکلاوو سمباله شاعري وکړه، چې وروستيو دی د موشګاف په لقب وستايه.

عبدالحميد مومند د شعر يو رنګين ديوان لري، چې زياتره غزلې پکې راغلي دي. يو ترکيب بند ، مخمس، څو قصيده ډوله غزلې او دوې رباعي هم ورسره ملې دي.

عبدالحميد مومند د مولينا غنيمت کنجاهي نيرنګ عشق په روانه او خوږه پښتو مثنوي ژباړلی دی. د حميد ژباړه ازاده ژباړه ده او خورا لوړ ادبي قوت لري. ټول بيتونه يې ۱۸۱۸ دي، په داسې حال کې، چې د اصلي پارسي متن بيتونه ۱۵۰۰ دي. له نيرنګ عشق سربېره عبدالحميد مومند د هلالي چغتايي د شاه و درويش کيسه هم په خوږه او روانه مثنوي ژباړلې ده. حميد دا ژباړه د شاه و ګدا په نامه پر ۱۱۳۷

www.mellitahrik.com 0777400116

ﻫ کال بشپړه کړې ده. د حمید ژباړه هم خوږه، خوندوره او هنري ده. پر دیوان، نیرنګ عشق او شاه و ګدا سربېره، ځینو څېړونکو د شرعة الاسلام مثنوي هم د عبدالحمید بللې ده (۱۴: ۲۱۵، ۲۱۶).

د حمید بابا د شعر او شاعرۍ زمانه

د حمید بابا د ژوند ډېره برخه په هند کې د مغلو د واکمنۍ به بهیر کې تېره شوې ده، چې بنسټ یې ظهیرالدین محمد بابر په **۹۳۲** ﻫ کې ایښی وو او په هند کې د پښتون واکمن ابراهیم لودي په وژلو پیلېږي. له دې واکمنۍ سره د پښتنو مبارزه هم نږدې تر پایه روانه وه چې ستر مبارزین پیر روښان ، ایمل خان، دریاخان، خوشال خان ختټك او نور په دې لړ کې د یادولو وړ دي.

که د حمیدبابا د زوکړې نېټه (۱۰۸۰ ﻫـ) شاوخوا وبولو، نو په دغه وخت کې اورنګزېب (۱۰۶۸ ﻫـ - ۱۱۱۸ ﻫـ) د شاه جهان زوی، د هند د مغلي واکمنۍ پر ګدۍ ناست وو. د اورنګزېب د مرګ پر وخت، حمید بابا نږدې ځلوېښت کلن وو، هغه په لاندې بیت کې د اورنګزېب مرګ ته نغوته کوي:

څه به شور نه وي د هند په میخانه کې ؟
چې اورنګ څخه د حکم جام نسکور شو

اروانباد پوهاند صدیق الله رښتین د (۱۱۳۰ ﻫ) کال شاوخوا د حمیدبابا د شــــــــــاعرۍ
او شهرت زمانه بولي (۲: ۶۱).

په لاندې بیت کې حمیدبابا د مغلي واکمنو د کړنو څرګندویې کوي:

دا څه دور د ګردون راغی وخت نور شو
چې شېوه د عادلانو ظلم زور شو

لاندې بیت هم د یو تاریخي حالت انځور کاږي:

چې د ښکلو د درګاه ګدایي مومي

www.melitahrik.com 0777 400 110

هی توبه د محمدشاه له سلطنته

شهسوار سنګروال نیازی د دې بیت په اړه وایي، چې پر هند باندې د احمدشاه بابا د برید پر وخت، هلته محمدشاه واکمن وو، که چېرته همدا محمدشاه وي ؛ نو دی خو د احمدشاه بابا معاصر دی او تر دغه وخته ممکن حمید بابا ژوندی وو (۸: ۱۷۷).

د حمید بابا سبك

سبك عربي نومونه ده، چې د سرو او سپینو زرو د ویلې کولو او تویولو په مانا راځي. په اصطلاح کې سبك د ویلو او لیکلو ځانګړي ډول او طرز ته ویل کیږي. د عربي د سبك په مقابل کې اروپایان د (Style) ویی کاروي، که څه هم، چې د ستایل ویی تر سبك ډېر پراخوالی او ارتوالی لري ؛ ځکه چې لوېدیځوال د ټولو کړو وړو (لکه نڅا ، رسم او داسې نورو) لپاره، چې په یوه ځانګړي او ممتاز ډول سره وي (Style) کاروي. د پارسو پخوانیو ادیبانو به د سبك پرځای د فن، طرز، سیاق، طریقه، شېوه اسلوب دا او داسې نور ویي کارول ؛ مګر اوس د سبك نومونه او ویی ډېر دود شوی دی (۴: ۷۱).

د پښتو ادبیاتو ګرده څېړونکي او پوهان په دې عقیده دي، چې د هندي سبك بنسټهونه، په پښتو شاعرۍ کې تر هرچا د مخه عبدالحمید مومند دود کړي دي او زیار یې ایستلی دی. د دغه ادبي سبك له غوښتنو سره سم، خو د اعتدال د حد په ساتلو سره، خپله شاعري عیاره کړې ده. د دې سبك له ځینو ځانګړنو له خپلولو سره سره، حمید د خپل شعر جوله پښتني وساتله او دا په دې مانا ، چې ده په دې برخه کې منځلاری وو او په منځني ډول یې د هندي سبك بنسټهونه خپل کړل (۱۳: ۳۰۹) .

ادبپوهانو د هندي سبك سترې ځانګړنې داسې ښوولي دي:

۱ – د دغه سبك تابع آثار زیاتره ابهام او پېچلتیا لري.

۲ – د دغه سبك خاوندانو د خپلو پخوانيو شعري دودونو په پرتله، نويو مضامينو او د تازه فکر د پيداکولو خواته پام کړی دی.
۳ – ايجاز د دې سبك بله ځانګړنه ده. د دغه سبك شاعران ډېرې خبرې په لنډو ويناوو کې څرګندولای شي.
۴ – دقيقو تشبيهاتو او ځانګړو استعارو په دې شعرونو کې ځانګړې وده موندلې ده.
۵ – د هندي سبك پيرو شاعران د خپلو شعرونو د هر شعر په مسرو کې تناسب ساتي. د تقابل، مراعات النظير، مدعا و مثل او حسن تعليل د ادبي صنايعو په پاللو کې ډېر پياوړي دي.
۶ – د دې سبك په شعرونو کې متلونه، ګړنې او سيمه ييز ژبني توکي ډېر کارېږي.
۷ – د دې سبك شعرونه د يو ځانګړي آهنګ او لحن (غاړې) لرونکي دي.
۸ – د دې سبك غزلې زياتره د مينې پر محور چورلي، حال دا، چې تر دې سبك د پخوانيو شاعرانو په شعرونو کې بېلابېل موضوعات څرګند شوي دي . د دې سبك غزلې ځينې موضوعي بېلتون لري او همغږي پکې نه ليدل کېږي.
۹ – د هندي سبك پيرو شاعران زياتره د نکته سنجۍ او مضمون تراشۍ په فکر کې وي او د شعر دودېزو آرونو ته دومره پام نه کوي. د غزلو د بيتونو ډېروالی او د قافيې د تورو تکرار او نور د هندي سبك په پيروۍ رامنځته شوي شعرونو کې ليدل کېږي .
۱۰ – افراط، تفريط، اغراق او مبالغه د هندي سبك په تابع شعرونو کې ډېره ليدل کېږي (۱۴: ۲۱۴، ۲۱۵) .
سيد محی الدين هاشمي د هندي سبك ځانګړنې داسې راپېژني:

۱ - د نویو او بکرو خبرو لپاره هڅه.
۲ - مضمون پنځونه (آفریني).
۳ - د لفظي او معنوي صنعتونو په ډېرې کارونې سره د وینا پېچلتیا او کړکیچ.
۴ - په مبالغه کې غلو او افراط.
۵ - د مضمون او تشبیه د رامنځته کولو لپاره له چاپېریال او شاوخوا څخه ګټنه.
۶ - د ارسال المثل صنعت ډېره کارونه.
۷ - د تخیل زیاته ژورتیا (۱۱: ۹۵).

www.melitahrik.com 0777 400 116

کوم څه، چې تر ټولو د مخه د حمید بابا په شعرونو کې د پام وړ دي، دادي:
۱ - حمید د هندي سبك پیرو دی او د دې سبك یو ستره ځانګړنه دا وه، چې شاعر به په شاعرانه دنیا کې د عشق یوه افسانوي نړۍ جوړوله او د هغې په بیان کې به یې ډول ډول خیال بافي کوله. د غزل په ډېره برخه کې به د معشوقې د سترګو، بڼو، وروځو او قد ستاینه کېده. شاعر به د سترګو په ګولیو لګېدلی یا به د بڼو په غشو ژوبل شوی وو او یا به د بېلتون په اور لولپه وو. خو هغه داسې یو شاعر نه دی، لکه د دې سبك نور لاروي، چې د مضمون مانا او موخه په الفاظو کې نغاړي او په مشکل سره ترې مانا اخېستل کېدای شي لکه کاظم خان شیدا.
۲ - د حمید بابا د شعرونو بله ځانګړنه داده، چې هغه د خپل مطلب او مدعا د اثبات لپاره له ارسال المثل څخه کار اخلي. البته نور ادبي او هنري صنایع، لکه تلمیح عارفانه تجاهل حسن تعلیل، استعارې، تشبیه او کنایې کارونه هم د ده د هنر غوره ننداره ده .

۳ – د حمید د شعرونو بله ځانګړنه داده، چې هغه ته د دغې دورې د نورو شاعرانو پرخلاف کارېدلي تشبیهات ښه نه ایسي او هڅه کوي، چې ډېر نوي او ابتکاري تشبیهات او استعارې بیامومي او همدارنګه هغه تشبیه او استعارې په خپلو شعرونو کې ځای کړي، چې په پښتني چاپېریال کې دود دي او پښتانه ورسره اشنایي لري.
۴ – د حمید په شعرونو کې نه یواځې نازك خیالي، نادر تشبیهات، استعارې، مبالغې او نورې ادبي پسولنې او یا د شاعرۍ دودیزو نومونو او سېمبولونو، لکه (بلبل، آهو چشم مجنون، لیلا، پتنګ، شمه، شیرین او فرهاد) دود موندلی دی ، بلکې د ده د شعرونو بله غوره ځانګړنه داده، چې هغه د ټولنې له ښو او بدوسره سیده اړیکی لري او د پندونو او وجیزو ترڅنګ داسې شعرونه هم لري، چې د ټولنې هر وګړي ته داسې ټولنیزه لارښوونه کوي، چې بنسټ یې پر کار باندې ولاړ وي (۵: ۲۶۹- ۲۷۱).

www.melitahrik.com 0777 400 116

ټرنګ څه ته وايي ؟

ټرنګ هغه ژبنی یوون دی، چې دوه یا له دوو ډېر ژبني یوونونه، ویي او توکي سره ونښلي او یوویی او یا یومانیز جوړښت ترې جوړ او ځانله مانا وښندي (۳: ۲۹).

ټرنګ د هغو دوو یا ډېرو (خپلواکو او ناخپلواکو) وییونو او ګړونو یو ځای کېده دي چې رغنده توکي یې یو له بله سره پښوییز اړیکی ولري یا د دوو یا ډېرو خپلواکو او ناخپلواکو ګړونو غونډ دی، چې برخې یې یو له بل سره پښوییز اړیکی ولري. د ټرنګونو د څېړنې او لوستنې څخه داسې څرګندېږي، چې ټرنګونه د مانا او جوړښت له مخې بېلابېل ډولونه لري.

د ټرنګ ځانګړنې:

۱ - ټرنګ له دوو یا ډېرو خپلواکو او ناخپلواکو ګړونو او وییونو څخه جوړېږي.

۲ - په ټرنګ کې یوویی د بل تابع ګرځي.

۳ - په ټرنګ کې د وییونو ترمنځ غونډله پوهیز اړیکی ټینګېږي.

۴ - ټرنګ تر ویي پراخ او ټرښتي مانا څرګندوي.

۵ - د غونډلې او ټرنګ ترمنځ توپیر او بېلوالی اړین دی (۱: ۳۹،۴۱).

د ټرنګ ډولونه:

په پښتو کې ټرنګونه لومړی په دوو ډلو وېشل کېږي، چې هره ډله بیا نورې برخې لري، هغه دوې ډلې دادي:

الف - نوموال ټرنګونه:

هغه ټرنګونه دي، چې د ټرنګ آره او بنسټیزه برخه یې نوم وي او دغه ټرنګونه په غونډله کې د ایښي او په نوموالې غونډله کې د ایښوني په برخه کې راځي.

www.melitahrik.com
0777 400 116

نوموال ترکیبونه دا لاندې ډولونه لري:

۱ - تولي ترکیبونه:

دا هغه ترکیبونه دي، چې د یو نوم اړوندتیا بل نوم یا نومځري سره شوې وي. د پښتو ژبې په تولیزو ترکیبونو کې یو تولنومی او بل تولنوم راځي.

تولنوم له تولنومي څخه وروسته راځي. جوړښت يې په دې ډول دی:

تولوییکی (د) + نوم + نوم، د + تولنومی + تولنوم: د کابل ښار

تول ترکیب د مانا له مخې د لاندې موخو لپاره راځي:

- د تول او تړاو لپاره: د ښوونځي نجونې.
- د ځانګړتیا لپاره: د کندوز خټکي.
- د ورته والي لپاره: د سترګو تور، د عقل لاس.
- د څرګندتیا لپاره: د ازادۍ څلی.
- د ظرفیت لپاره: د تیلو بوتل، د اوبو ګیلاس.
- د وړتوب لپاره: د دوستۍ وړ.

۲ - ستاینوم ترکیبونه:

دغو ترکیبونو ته، چې په عامه توګه ستاینوم ترکیبونه وايي، هغه ترکیبونه دي، چې د یو نوم یا نومځري د اکر څرګنوالی د ستاینوم له لارې څرګند او وښوول شي، لکه: ښکلی ښار، زیړ ګل....

په پښتو کې ستاینوم ترکیبونه داسې جوړېږي:

(ستاینوم + نوم) (نوم + نوم) (نوم + ستاینوم) (نوم + کړول) (نوم + کړ ستاینوم)

(ستاینوم + ستاینوم)

۳ - شمېر ترکیبونه:

www.meliyahrik.com 0777 400 116

هغه ترڼګونه دي ، چې له شمېر او نوم یا شمېرنوم او شمېرلي څخه رغېدلي وي. جوړښت یې داسې دی: شمېرنوم + نوم.
په پښتو ژبه کې شمېرنوم له خپل شمېرلي څخه مخکې راځي، لکه: دوه قلمونه، یو کور پینځه خونې.

۴ – کړول ترڼګونه:

هغه ترڼګونه دي، چې د جوړښت بنسټي او آر توکي یې کړولونه وي. دا ترڼګونه د بېلابېلو ماناوو د ځرګندونې لپاره له ځینو نورو ویپونو (تېنګار، شمېرنوم، نوم سربلونه او اوستربلونه) سره یو ځای کېږي او ټول ترڼګ یې د کړول په توګه په غونډله کې کارېږي او په لاندې بڼو جوړېږي:

الف – کړول + کړول = کړول ترڼګ، لکه: هلته دلته، ښکته پورته، لاندې باندې او نور.

ب – نوم + نوم = کړول ترڼګ، لکه: غرونه غرونه، ځولۍ ځولۍ، کوټې کوټې، دلۍ دلۍ.

ج – ستاینوم + ستاینوم = کړول ترڼګ، لکه: پټ پټ، غټ غټ، نیم نیم ، لوی لوی.

د – شمېرنوم + شمېرنوم = کړول ترڼګ، لکه: پینځه پینځه، یو یو، شل شل.

ه – شمېرنوم + شمېرنوم + نوم = کړول ترڼګ، لکه: یو دوه ورځې، دوه درې قلمونه.

و – ستاینوم + کړول = کړول ترڼګ، لکه: ډېر نږدې، ډېر ژر.

ز – نومځری + نومځری = کړول ترڼګ، لکه: څوک څوک، کوم کوم.

ح – ستاینوم + ستاینوم = کړول ترڼګ، لکه: ډېر ښه، ډېر هوښیار.

۵ – تېنګار ترڼګونه:

www.melitahrik.com 0777 400 116

په پښتو کې دا ډول ترکیبونه له دوه همغږو او هممانیزو وییونو څخه رغېدلي دي. درې ډولونه لري:

۱ - چې یو ویی په ترکیب کې کټ مټ بیا راشي.

۲ - چې یو ویی په لږ بدلون سره بیا راشي. لکه: ډز ډوز، ټك ټوك، درب دروب، سم دم.

۳ - چې په دویم ویي کې دلومړي توري پرځای (م) (پ) (ب) یا (و) راوړل شوي وي لکه: غنم منم، خړپړ، پټی مټی.

۶ - وییك ترکیبونه:

دې ته ځکه وییك ترکیب وایي، چې له وییکو او نومیز مرکز څخه جوړ شوي وي. په دې ترکیبونو کې نومیز مرکز، نومځری، ستاینوم یا کوم بل نومیز ترکیب وي. په دې ډول ترکیبونو کې وییکي له نوم څخه وروسته او هم د مخه کارېدای شي، لکه: په کور کې، تر کابل پورې او نور.

ب - کړ ترکیبونه:

هغه ترکیبونه دي، چې ستره مرکزي او آره برخه یې کړونه وي. دغه ډول ترکیبونه تر ډېره په غونډله کې د ایښوني برخه جوړوي.

کړ ترکیبونه پښوییزه مانا هم څرګندوي او په ځانګړې توګه یوه غونډله هم ګڼل کېدای شي.

په پښتو کې کړ ترکیبونه په لاندې ډول جوړېږي:

- نوم + کړنومی = کړ ترکیب، لکه: کتاب لوستل، لیك لیکل، په لار کې درېدل.
- کړنومی + کړ = کړ ترکیب، لکه: غوښتل کوم، رټل کوي او نور.
- کړول + کړ ترکیب = کړ ترکیب، لکه: عادلانه چلند کول.
- نوم + مرستیال کړ = کړ ترکیب، لکه: انسان یم.
- ستاینوم + مرستیال کړ = کړ ترکیب، لکه: جوړ یم.
- کړول + مرستیال کړ = کړ ترکیب، لکه: لرې یم، نږدې یم.

www.melitahrik.com 0777 400 116

- شمېرنوم + مرستیال کړ = کړ ترړنګ، لکه: یوه ده، دوې دي.
- د یم، وم. مرستیال کړونه + کړونه یا کړ ستاینوم = کړ ترړنګ، لکه:

راغلـــــــــــــــــــی یـــــــــــــــــــم

ګرځېدم، راغلی وم، ګرځېدلی یم .

لنډه دا ، چې په دې برخه کې د پښتو ژبې ډېر کړوال جوړښتونه کړ ترنګونه جوړولای شي. د ټولو بېلګې راخېستل د دې لنډې تنګې لیکنې پـــــــــــــــه اډانـــــــــــــــه کـــــــــــــــې نـــــــــــــــه ځایېږي (۱۲: ۷۴ – ۷۷).

غونډ یا ترړنګ د غونډلې د آرو او یا مرستیالو ټوکونو (نومونو، کړونو او ستاینومیزو کړولونو او وییکو) یو سست وییغونډ یا ترړنګ دی. داسې چې رغنده توکي یې سره خپلمنځي پښوییز اړیکي پالي او شننوړ دي، خو د غونډلې دننه د یوه یوون یا واحد(Syntagm or Tagmeme) په توګه ناشنوني بلل کیږي او له نورو رغندو یوونو(Components or Constituents) سره یې پښوییز تړاو شتوالی لري. نه دا چې هر رغنده ټوك یې دغه راز اړیکي پرکار واچوي. په بله ژبه، یو عادي غونډ له ترښتي پلوه یو سست ترړنګ بلل کیږي او هغه دا ، چې رغنده ټوکونه (ګړونه، وییونه او وییکي) یې په خپل منځ کې د پښوییز ادلون بدلون منونکي دي. هم د نحوي توکو لکه تولي سربل (د) او داسې نورو توکو د خونډییښې او هم د اوډون او سمون، پېر د اغېزمننې له مخې. هر ګوره، خج،آهنګ او نور بشپړاند " نازنځیري " توکونه یې سره زیاتره یووالی لري او پر هماغه غوره یا وروستي توك یې ټیکاو مومي (۶: ۲۲۳).

په شعري کره کتنو کې دا زیاته دود ده، چې وایي: پلاني شاعر خورا ښه او ښـــکلي ((ترنګونه)) هم کارولي دي. په دغه تړاو استاد اسدالله غضنفر لیکي: په ترړنګ کې چې له دوو یاتر دوو له ډېرو وییونو رغېږي، یوه نوې مانا

مومو. تړنګونه پر څلورو ډولونو وېشلای شو: تولي، ستایوال، ورتنیز (تشبیهي)او استعاري تړنګونه. د پښتو پخوانو شاعرانو به تړنګونو ته ډېر پام نه کاوه. په شلمه پېړۍ کې د هنر دې اړخ ته پام وشو.
دلته ((تړنګ)) د وییپوهنې او بیا وییرغاونې(Word formation) په جاج نه، بلکې د غونډله پوهنې(نحوې) په جاج کارول کېږي او له همدې اړخه د ژبپوهنې په نومونه کې نحوي تړنګونه ، په بله وینا ، غونډونه (عبارتونه، فقرې) بلل کېږي. په دې توګه لومړي ډول ته (غونډله پوهیز یا نحوي تړنګ) ویل کېږي او دویم ډول ته (وییز یا لغوي تړنګ). لومړی ډول د دوو یا زیاتوویيونو او وییکو یوه ټولګه ده، چې په یوه غونډله کې د یوه شننوړ او ونجوړ یوون په توګه یو ټاکلی پښوییز او مانیز چار پرځای کوي، په نورو ټکو، یوه غونډله لومړی پر غونډونو وېشل کېږي، لکه (سپوږمۍ او زمری، د مازیګر پر درېو بجو په ملي بس کې، یوه سترادبي بنډارته، ځي) غونډله. وییز تړنګ بیا له دوو یا زیاتو ویيونو او وییکو څخه داسې رغښت مومي، چې نه یواځې شننوړ او ونجوړ نه وي ، بلکې پر دې سربېره یې بېلابېل رغنده توکي له غونډله پوهیز پلوه د یوه یواځیني خج او (پېر: آر، اوښتی) اړوند تابع وي، لکه: پیمخی، سترګوری، تمځی، ژبپوهنه، کتنپلاوی، له اوښکو ډکې سترګې، ژب- ساپوهنه....
په دې لړکې شعري غونډونه یا ((تړنګونه)) هم د نورو غونډونو غوندې تر هرڅه له مخه د اړوندو غونډلو د یوونونو په توګه، د جولیز، غونډله پوهیز جوړښت، چار و مانا له مخې په پام کې نیول کېدای شي او هله بیا له شعري- هنري پلوه ؛ او داچې له آره غونډله پوهیز غونډونه دي، نو اړینه نه ده، چې تل دې رغنده توکي یواځې خپلواك وییونه وي، بلکې لکه له مخه چې ورته نغوته وشوه، ناخپلواك هغه (وییکي: د ، له، په، پر، تر، سره، لاندې باندې، کې، پورې، پسې او...) هم رانغښتای شي او په

www.melitahrik.com 0771400116

دي لړ کې د همدغو څلورګونو ترکیبونو((توالی اضافات)) چې په دوديزو ادبي فنونو کې ويار بلل کېده، اوس يې په ښېګڼو کې شمېرل کېږي.

دادی، دلته يې څو بېلګې وړاندې کېږي:

برندې سترګې، لکه: د اسمان ستوري، په سترګو سترګو کې، پر بلۍ ولاړه نجلۍ، سر پر زنګون، د وختو د اسوېلو تر سيوري لاندې، پر وربښمين بستر د ناز، د لمر په څنو کې، د ښېراز باور ګوګل، د ګل او بلبل په ژبه، بادونو لولنګرو، د کرلو پرندو وينو د ګلمينو ګلبڼونه د سپېدو د خزانزمولو سپېدارونو شنه خوبونه.

هرګوره،استاد غضنفر شعري ترکیبونه په څلورو نومېرلو(مشخصو) ډولو تـــــــــــــــــــــــــــــولي، وصـــــــــــــــــــــــــــــفي تشبيهي او استعاري هغو کې رالنډ کړي، چې هغه هم د نوموالوغونډونو يوه برخه رانغاړي.که نه يوائې په نوموالو کې تولي داپېنځه ډوله دي همداسې توصيفي، بدلي، عددي، متممي قيدي... او ورپسې فعلي ډولونه هم همداسې درواخله .

په هره توګه، د ترکیبونو هماغه ساده ډولونه هم ، چې د دوو خپلواکو(ساده يا مشتقو) وييونو تر څنګ له تولي(د) پرته پکې نور وييکي دومره برخه نه اخلي، تر يووستويو وييونو څخه د شعري انځورونو (ايماژونو)، په تولېز جاج، د ((شعريت)) لپاره ښه ترا لياره هوارولای شي او د ژبني پوتنسيال د آر له مخې يې زېږون ناپايه (نامحدوده) دی، په بله وينا ، شاعر يې له اړتيا سره سم هرڅومره ډېر رامنځته کولای شي او هېڅکله له تنګسې سره نه مخا مخېږي.

استاد غضنفر هڅه کړې، د جيلاني جلان د شعر دارزونې په ترڅ کې هماغه څلور ډوله رابرسېره کړي:

د مازيګر په (پر) زېړ جبين به ګل ګل وکړل شي
دا ځوان ګودر به اوس د نجونو په مذهب غرېږي

www.melitahrik.com 0777 400 116

دلته زيړ جبين وصفي تړنګ دی. د مازيګر زيړ جبين، استعاري تړنګ دی. څوان ګودر هم استعاري تړنګ دی. مانا داچې ګودر له انسان سره تشبيه شوی دی. بيا د تشبيه يو اړخ ياني مشبه به (چې دلته انسان دی) حذف شوی او يواځې يوه ځانګړنه ياني ځواني يې ياده شوې ده او د نجونو مذهب تولي تړنګ بولو، ځکه مذهب تولنوم او نجونې تولنومي دی.

متل دی وايي، د شال او شړۍ نه سره کېږي، خو په پکتيا کې شړۍ ښکلې او رنګين لباس دی. جلان وايي:

دې ته سور غرور هم ګونډه ماتی شي، سجدې کوي
دا د پسرلي شړۍ د لمر په (پر) اوږو ښخه ده

دلته سور غرور وصفي تړنګ (غرور) ستايلی او (سور) ستاينوم دی او د لمر اوږې استعاري تړنګ دی. د ښاغلي جلان شاعري له استعاري تړنګونو مالامال ده. د دې تړنګونه کابو ټول د ده خپل دي.

ژبپوهان وايي، چې په ځينو ژبو کې تړنګ جوړول اسانه دي، خو په ځينو نورو کې اسانه نه دي.... جلان د نوي انځور د جوړولو لپاره، د مانا رسولو لپاره او بل د تناسب لپاره تړنګونو ته مخه کوي. دی وايي:

زموږ د کلي له اسمانه هر چا کړې ولجه
چا ترينه لپو کې سپوږمۍ وړې چا لمر وړی دی

دلته د کلي د اسمان تړنګ په وروستي مسره کې له لمر و سپوږمۍ سره هم د انځور په بشپړولو کې برخه اخلي، هم تناسب زېږوي.

دا خبره چې تړنګ جوړول په پښتو کې د نورو ژبو اوبيا پارسي هومره اسان نه دي، سمه نه ده، ځکه، لکه پر همدې ځپرکې چې رڼا واچول شوه، هره ژبه ((يو ناپايه رغاونيزه وړتيا او پوتنسيال لري))، دا بېلګه سکالو ده، چې په پښتو او بيا شعر و ادب کې له دغه پټ توانه د نورو او بيا پارسي ژبې هومره کار يا ګټه اخيستل شوې نه ده! (۷: ۲۶۱- ۲۶۴).

د حمیدبابا د ژوند ، شاعرۍ اوشاعرانه تړنګونو په اړه د لنډو مالوماتو لـه وړاندېینې وروسته خپلې اصلي موضوع ته ورځو چې په لاندې ډول ده:

د حمیدبابا په شعرونو کې شاعرانه تړنګونه

- وړې سترګې:

په پورتني ستاینوم تړنګ کې (وړې) ستاینوم او (سترګې) ستایلی دی. همدارنګـــه د

(عشق مې) په تول تړنګ کې (د) تولوییکی (عشق) تولنومی (مې) تولنوم دی. په لاندې بیت کې یې وګورئ :

که مې نه زمویې په ویار د وړو سترګو
مې د عشق په میخانـه کې د مجاز را
(۱۰ : ۱)

- د عشق کبر وناز:

په پورتني تول تړنګ کې (د) تولوییکی (عشق) تولنومی او (کبر و ناز) تولنوم دی. په لاندې بیت کې کاربدلی:

چې مې نه وي سرکوزی چاته بې ښکلو

له دولته د عشق هسې کبر و ناز را

(۱۰: ۱)

- د ګړۍ مېلمنه ورا:

په پورتني تړنګ کې (مېلمنه ورا) ستاینوم تړنګ دی (مېلمنه) ستاینوم او (ورا) ستایلي. تول (د ګړۍ میلمنه ورا) تول تړنګ دی (د) تولوییکی (ګړۍ) تولنومی او (مېلمنه ورا) تولنوم دی.

بېهوده یې زړه تړې په ډنګ پورې
د ګړۍ میلمنه ورا ده دا دنیا

(۱۰: ۴)

- د هلکو تماشا:

په پورتني تول تړنګ کې (د) تولوییکی (هلکو) تولنومی او (تماشا) تولنوم دی.

مناسب نه دي ورتله د لویو خلکو
د هلکو تماشا ده دا دنیا

(۱۰: ۴)

- د عشق لاعلاج رنځ:

په پورتني تړنګ کې (لاعلاج رنځ) ستاینوم تړنګ دی (لاعلاج) ستاینوم (رنځ) ستایلي. همدارنګه تول تړنګ تولي هم دی (د) تولوییکی (عشق) تولنومی او (لاعلاج رنځ) تولنوم دی. بلخوا، تشبیهي تړنګ هم دی (عشق) مشبه (لاعلاج رنځ) مشبه به او ګډه ستاینه یې (د درملنې او علاج نشت) دی. د (بې دمه بې جړې منګور) په ستاینوم تړنګ کې (بې دمه او بې جړې) ستاینومونه او (منګور) ستایلي دی.

دا د عشق لاعلاج رنځ دی نه پوهېږم
که بې دمه بې جړې منګور دی دا

(۱۰: ۶)

- د عشق سیاه رویي:

www.melitahrik.com
0777400116

په پورتني تول ترړنګ کې (د) تولوييکی (عشق) تولنومی او (سیاه رويي) تولنوم دی. د (کنبېدې انځور) په تول ترړنګ کې (د) تولوييکی (کنبېدې) تولنومی (انځور) تولنوم دی.

هېڅ د عشق په سیاه رويي مه زهیرېږه
د ژوندون د کنبېدې انځور دی دا
(۱۰: ۶)

- د زړګي ولې / ولی:

په پورتني تول ترړنګ کې (د) تولوييکی (زړګی) تولنومی (ولې/ ولی) تولنوم دی. بیا یو استعاري ترړنګ دی (زړګی) قرینه (ولې) مستعارمنه (رګونه) مستعارله او (اوږدوالی، نری والی، جوړښت او نهیلي) وجه جامع ده. بلخوا (د زړګې ولی رېبل کېدل) یوه ګړنه او مانا یې (زحمت او کړاو رسېدل او ځورېدل) ده. د (کرېږ وروځې) ستاینوم ترړنګ کې (کرېږ) ستاینوم او (وروځې) ستایلی دی.

چې رېبي مې بې صرفې د زړګي ولې
کرېږ وروځې دي د یار که لور دی دا
(۱۰: ۶)

- د عشق تور:

په پورتني تول ترړنګ کې (د) تولوييکی (عشق) تولنومی او (تور) تولنوم دی. د (سرتورېدل) ترړنګ یوه ګړنه ده، د نارینه لپاره د (سپکاوي او شرمېدو) او د ښځو لپاره د (کونډتون او بې مېړه کېدو) په مانا ګړنه، بلکې انګېرنه ده.

که سرتور د عشق په تور شې مه شرمېږه
د جمله بدیو سر پېغور دی دا
(۱۰: ۶)

- د تورو سترګو تور:

www.melitahrik.com 0777 400 116

په پورتني ترنګ کې (تورې سترګې) ستاينوم ترنګ دی (تور) ستاينوم او (سترګې) ستايلی ، تول ترنګ تولي دی (د) تولوييکی (تورې سترګې) تولنومی او (تور) تولنوم دی. بلخوا دا يوه ګړنه او مانا يې (محبوب ، معشوقه) ده، ورسره بله انډول ګړنه (د زړه سر) ده.

چې په تله د سر و مال راڅخه نه ځي
واقعې د تورو سترګو تور دی دا
(۱۰: ۶)

- د عشق غم:

په پورتني تول ترنګ کې (د) تولوييکی (عشق) تولنومی او (غم) تولنوم دی.

چې يې زه له خپله غمه په امان کړم
د عشق غم دی که زما غمخور دی دا
(۱۰: ۶)

- د ښادۍ سترپوښي:

په پورتني تول ترنګ کې (د) تولوييکی(ښادي) تولنومی او (سترپوښي) تولنوم دی.

داچې ژاړي عاشقان ظاهر له غمه
د ښادۍ سترپوښي کاندي په دا
(۱۰: ۷)

- بې وياره وصل:

په پورتني ستاينوم ترنګ کې(بې وياره) ستاينوم او (وصل) ستايلی دی.

چې ادا کا ورته يار بې وياره وصل
ځان ته وايي عاشقان هاله ادا
(۱۰: ۷)

- د سمنبر پتون:

په پورتني تول ترنګ کې (د) تولوييکی (سمنبر) تولنومی (پتون) تولنوم

دی، بیا ورتنیز یا تشبیهي ترنګ دی (سمنبر) مشبه به (پتون) مشبه (جوړښت ، پوستوالی او نرموالی) یې ګډه ستاینه ده.

چې شبنم غوندې شبګیر واخېست په سر ما
کېښود سر په پتانه د سمنبر ما

(۱۰: ۸)

- د حاتم د داد نغمه:

په پورتني تول ترنګ کې (د) تولوییکی (حاتم او داد) تولنومی او (نغمه) تولنوم دی. بلخوا، استعاري ترنګ هم دی (داد) قرینه (نغمه مستعارمنه او (اوازه، خبرې) مستعارله دی. په همدې بیت کې د (غوږ درنول) ګڼه هم شته چې مانا یې (د چا خبره اورېدل) ده. د (صبر ګوهر) په تول ترنګ کې (د) تولوییکی (صبر) تولنومی او (ګوهر) تولنوم دی. بلخوا، یو استعاري ترنګ هم دی (صبر) لوازم (ګوهر) مستعارمنه او (ثمره) مستعارله دی.

د حاتم د داد نغمه ورباندې ناورم
چې درانه کړه غوږ د صبر په ګوهر ما

(۱۰: ۸)

- د زړه سترګې:

په پورتني تول ترنګ کې (د) تولوییکی (زړه) تولنومی (سترګې) تولنوم دی. بلخوا (د زړه په سترګو کتل) ګڼه او مانا یې (په ځیرتیا او دقت چاته لیدل) ده. همدارنګه د (زړه سترګې کېدل) بله ګڼه او مانا یې (ډېر ګران او خوږ، زړه ته رانږدې) ده.

د دنیا اهل دول د زړه په سترګو
واړه ولید تر ځان خوار و بتر ما

(۱۰: ۸)

www.melitahrik.com 0777 400 116

- د ترکو منګولې:

په پورتني تول ترنګ کې (د) تولوییکی (ترکو) تولنومی او (منګولې) تولنـــــوم دی. د (پر زړه ګرځېدل) ترنګ ګڼنه او مانا یې (یو څوك یا څه یادېدل، په زړه ورېدل) ده. د (حنا لړمون) شعري ترنګ کې (د) تولوییکی (حنا) تولنومی (لړمون) تولنوم دی.

چې منګولې یې د ترکو په زړه ګرځي
ډوب په وینو کې لړمون شه د حنا
(۱۰: ۹)

- د عشق تېغ:

په پورتني تول ترنګ کې (د) تولوییکی (عشق) تولنومی (تېغ) تولنوم دی، بیا تشبیهي ترنګ دی (عشق) مشبه او (تېغ) مشبه به او ګډ صفت یې (څورول، په عشق او تېغ خوړلو کې د یو درد احساس) دی. په لاندې بیت کې یې وګورئ :

چې یې زړه د عشق په تېغ سوری سوری شي
لاعلاج کاندي فریاد لکه سُرنا
(۱۰: ۹)

- د خلوت عزیزان:

په پورتني تول ترنګ کې (د) تولوییکی (خلوت) تولنومی او (عزیزان) تولنـــــوم دی. د (ترکو کندی) بل تول ترنګ دی چې (د) تولوییکی (ترکو) تولنومی او (کندی) تولنوم دی. (زړه بدېدل) ترنګ ګڼنه او مانا یې(خپه کېدل، خوا بدېدل) ده.

د خلوت له عزیزانو مې زړه بد شه
ځان مې وشماره د ترکو په کندي بیا
(۱۰: ۹)

www.melitahrik.com 0777 400 116

- د خط اره:

په پورتني تول ترړنګ کې (د) تولوييکی (خط) تولنومی او (اره) تولنوم دی. بلخوا تشبيهي ترړنګ هم دی (خط) مشبه (اره) مشبه به او ګډ صفت يې (يو ډول اغيز) دی.

وابه نه ړوم نـور مخ له سـاده رويـو
که د خط اره مې کنبېږدي په تندي بيا
(۱۰ :۱۰)

- د عشق طاعونی رنځ:

په پـورتني تـول ترړنـګ کـې (طـاعوني رنـځ) سـتاينوم ترړنـګ (طـاعوني) ستاينوم او (رنځ) ستايلی دی (د) تولوييکی (عشق) تولنومی او (طاعونی رنځ) تولنوم دی. همدارنګه تشـبيهي ترړنـګ هم دی (عشـق) لـه (طـاعوني رنـځ) سـره تشـبيه شـوی دی (عشـق) مشـبه (طـاعونی رنـځ) مشـبه بـه او (سرغړونه، ظلم او ستم) يې ګډ صفت دی.

چې د عشق طاعونی رنځ د حميد مل شو
ژر به ښـخ شـي په هډيـره کې د ماشـو
(۱۰ :۱۰)

- د ګوندی زړه:

پورتنی ترړنـګ تـولي دی (د) تولـوييکی (ګونـدي) تولنـومی او (زړه) تولنـوم دی.

د ګوندی زړه ترينه صبر کړه ناصحه !
له رندی سره حميد شه سوګندي بيا
(۱۰ :۱۰)

- د زړه سترګې، غوږ:

په پورتني تـول ترړنـګ کـې (د) تولـوييکی (زړه) تولنـومی (سـترګې او غـوږ) تولنوم دی.

سـتـور د سر په سترګو غوږ اروي همويني

www.meliftahrik.com 0777 400 116

سترګي غـوړ بـويـه د زړه بينـا شنـوا

(۱۰: ۱۱)

- د بڼو غشي:

په پورتني تول تړنګ کې (د) تولوييکی (بانه/ بڼو) تولنومی (غشي) تولنوم دی. همدارنګه دا تړنګ تشبيهي هم دی (بانه) مشبه (غشي) مشبه به او ګډ صفت يې (جوړښت او د اغېز يورنګي) ده. په لاندې بيت کې يې وګورئ :

که هر څو د بڼو غشي کاري ولي
يو له نښې د زړه نه درومي خطا

(۱۰: ۱۲)

- توبه په تندي ماتېدل:

د پورتنۍ ګړنې مانا (ټکنی کېدل، پښېماني) ده.

سل توبې کا د زاهد په تندي ماتې
پرې به نړدي په شېخۍ کې څه ويسا

(۱۲: ۱۰)

- د محبت ناکردې:

پـه پـورتني تـول تړنګ کـې (د) تولـوييکی (محبت) تولنومی او (نـاکردې) تولنوم دی.

نـاکـردې د محبت وسـړې ورکـا
په يوه لاس کې پياله په بل همسا

(۱۰: ۱۳)

- د پرهېز پخته کاري:

پـورتنی تړنګ تـولي دی (د) تولـوييکی (پرهـېز) تولنـومی او (پختـه کـاري) تولنـوم دی. د (عشـق زورمنـدي) تـول تړنګ کـې (د) تولـوييکی (عشـق) تولنومی او (زورمندي) تولنوم دی.

www.melitahrik.com
0777 400 116

د پرهېز پخته کاري شوه راته خامـه
چې د عشق په زورمندۍ شوم شناسا
(۱۰: ۱۳)

- کاږه بانه:

په پورتني ستاینوم ترنګ کې (کاږه) ستاینوم او (بانه) ستایلی دی.

زه حمید کږو بڼو د ترکو غوښ کړم
په نصیب خطا ګوزار لګي رسا
(۱۰: ۱۳)

- آهو چشمه:

پورتنی ترنګ یو ترښتي ستاینوم دی، په لاندې بیت کې ستایلی هغه دی، چې د هوسۍ په څېر سترګې لري. خو په شعر کې څرګند نه ښکاري. (زړه وړل) ترنګ پکې ګړنه او مانا یې (مینېدل او عاشقېدل) ده.

آهو چشمو وړی زړه که هر څو بولم
نـه منـي لکه آهـو بلـل زمـا
(۱۰: ۱۳)

- ګلرخ:

په پورتني ترنګ کې (ګل) له (رخ) سره تشبېه شوی (ګل) مشبه بـه او (رخ) مشبه دی. ګډ صفت یې (ښکلا) ده .

چې مي خيال شته د ګلرخو په لیمو کې
ګل ته نه دي مناسب کـتـل زمـا
(۱۰: ۱۴)

- د ښکلیو در:

پـورتنی ترنګ تـولي دی (د) تولـوییکی (ښـکلیو) تولنومی او (در) تولنـوم دی.

مرم که ژوم سر زما ، د ښکلیو در دی
نشته ځـای بې دغـه دره بل زما
(۱۰: ۱۴)

www.meltahrik.com 0777 400 116

- د ناکسو تروه ترخه:

په پورتني تول ترڼګ کې (د) تولوییکی (ناکس) تولنومی او (تروه، ترخه) تولنوم دی. ددې ترخنګ (تروه ترخه وړل) ګړنه او مانا يې (سپکې سپورې اورېدل، سرکوزول) ده.

وړې هزار تروه ترخه د ناکسانو
وایه ولې په یوه نمړی حلوا
(۱۰: ۱۵)

- لاس تر زنې کېدل:

د پورتنی ګړنې مانا (نهیلی، هېښ و حیران) ده. همدارنګه د (لاس اوږدول) ګړنې مانا (ګدایي او سوالګري) ده.

چې په سوال اوږدوي لاس چاته حمیده !
ښه يې وړی لاس تر زنې بې نوا
(۱۰:۱۶)

- بې ادبه سترګې:

په پورتني ستاینوم ترڼګ کې (بې ادبه) ستاینوم او (سترګې) ستایلی دی. د(وچولی غوټه کول) ګړنې مانا (قهرېدل، غوسه کېدل، تندی ترېوول) ده.

هېڅ ادب مې بې ادبه سترګې ناخلي
که هر څو کا وچولی غوټه ادیب زما
(۱۰: ۱۶)

- د غم لښکر:

په پورتني تول ترڼګ کې(د) تولوییکی (غم) تولنومی (لښکر) تولنوم دی .
په لاندې بیت کې يې وګورئ :

لامې زیات آه و فریاد د غم لښکر کا
خیژوي مې فوج په سر زما نقیب زما
(۱۰: ۱۶)

- شوخې سترګې:

www.melitahrik.com 0777400116

پورتنی تړنګ ستاینومیز دی (شوخې) ستاینوم او (سترګې) ستایلی دی.

سل ځله که قصد و کا نرګس په شوخو سترګو
هېڅ په هسکو سترګو کتی نه شي روی د ستا
(۱۰: ۱۸)

- هسکې سترګې:

په پورتني ستاینوم تړنګ کې (هسکه/ هسکې) ستاینوم او (سترګې) ستایلی دی.

سل ځله که قصد و کا نرګس په شوخو سترګو
هېڅ په هسکو سترګو کتـی نه شي روی د ستا
(۱۰: ۱۸)

- د هجر غم:

پورتنی تړنګ تولي دی (د) تولوییکی (هجر) تولنومی او (غم) تولنوم دی.

غم د هجـر کړم په وصل کې نابناده
په شربت کې خاورې مه شه ګول د چا
(۱۰: ۲۰)

- د مینې ډول:

په پورتني تول تړنګ کې (د) تولوییکی (مینه) تولنومی او (ډول) تولنوم دی.

له وهلو به یې شرم څوك په څه کا
چې په غاړه شي د مینې ډول د چا
(۱۰: ۲۰)

- سرې شونډې:

پورتنی تړنګ ستاینومیز دی(سرې) ستاینوم او (شونډې) ستایلی دی.

دغه واړه ستا دسرو شونډو اثر دی
چې مونده شي د یمن تاثیـر لـه مـا
(۱۰: ۲۱)

- د وفا رسم و رواج:

www.melitahrik.com 0777 400 116

په پورتني تول ترڼګ کې (د) تولوييکی (وفا) تولنومی او (رسم و رواج) تولنوم دی.

څو ترې زه رسم رواج د وفا غواړم
هومره لا راسره کړي جور و جفا
(۱۰: ۲۱)

- سپين لېمه:

په پورتني ستاينوميز ترڼګ کې (سپين) ستاينوم او (لېمه) ستايلی دی. د دې ترخنګ د (لېمه سپينبدل) ګړنې مانا (ډېره ژړا) ده. همدارنګه (توره بلا) ستاينوميز ترڼګ چې (توره) ستاينوم او (بلا) ستايلی دی. همداسې د (توره بلا پسې کول) ګړنې مانا (څوک بې ارزښته ګڼل او بې پروايي) ده.

ما په يار پسې لېمه په ژړا سپين کړه
يار په ما پسې کوي توره بلا
(۱۰: ۲۲)

- د قامت خيال:

پورتنی ترڼګ تولي دی (د) تولوييکی (قامت) تولنومی او (خيال) تولنوم دی.

هسې زه ستا د قامت په خيال تکيه کړم
هر نفس لکه موسی کړه په عصا
(۱۰: ۲۲)

- د عشق رنځ:

پورتنی ترڼګ تولي دی(د) تولوييکی (عشق) تولنومی (رنځ) تولنوم دی، بيا تشبيهي ترڼګ دی (عشق) مشبه او (رنځ) مشبه به، ګډ صفت يې (ځپل، ځورول او رنځول) دی. په لاندې بيت کې يې وګورئ :

نه سړی ورځني مري نه ترې رغېږي
خدای دې څوک د عشق په رنځ مبتلا نه کا
(۱۰: ۲۳)

www.melitahrik.com 0777 400 116

- د هجر اندېښنه:

په پورتني تول ترنګ کې (د) تولوييکی (هجر) تولنومی او (اندېښنه)تولنوم دی. د (خوا له کمره لګېدل) ګړنې مانا (ځورېدل او کړېدل) ده.

اندېښنه چې دې د هجر را په خوا شي
په هيبت مې له کمره لګي خوا
(۱۰: ۲۳)

- د خوبانو د خندا لايق:

پورتنی ترنګ تولي دی (د) تولوييکی (خوبان او خندا) تولنومی او (لايق) تولنوم دی. همدارنګه د (له عقله پلی) ګړنې مانا (ډېرېې عقل) ده. بلخوا، يو وييکترنګ (ارتباطي ترکيب) هم دی، ځکه له آداتو څخه (له) پکې راغلی دی.

د خوبانو دخندا لايق به نه شي
څو يې عشق له عقله پلی جولانه کا
(۱۰: ۲۳)

- د حسن ازبکي:

پورتنی ترنګ تولي دی (د) تولوييکی (حسن) تولنومی او (ازبکي) تولنوم دی. د (صبر خونه تالاکېدل) ترنګ ګړنه او مانا يې (د بې صبرۍ پای او انتها، نه صبرېدنه، بې صبري) ده. د (صبر خونه) بل شعري تول ترنګ دی (د) تولوييکی (صبر) تولنومی او (خونه) تولنوم دی.

نه منمه ازبکي د هغه حسن
څو زما د صبر خونه تالانه کا
(۱۰: ۲۳)

- د خط توره:

پورتنی ترنګ تولي دی (د) تولنومی (خط) تولنومی (توره) تولنوم دی، بيا تشبيهي ترنګ دی (خط) مشبه او (توره) مشبه به، ګډ صفت يې

www.melitahrik.com 0777400116

(اغېز او پرېکول) دی. په لاندې بیت کې یې وګورئ :

شا به نه کا مفت خواره وښکلي مخ ته
څو یې سر ته د خط توره تر ملا نه کا
(۱۰: ۲۴)

- د صبر قلا:

په پورتني شعري تول تړنګ کې (د) تولوییکی (صبر) تولنومی او (قلا) تولنوم دی.

محبت اسماني تندر دی ناصحه !
هېڅ فایده ورته د صبر قلا نه کا
(۱۰: ۲۴)

- د آه اور:

په پورتني تول تړنګ کې (د) تولوییکی (آه) تولنومی (اور) تولنوم دی، بیا تشبیهي تړنګ دی (آه) مشبه او (اور) مشبه به ، ګډ صفت یې (ګرموالی) دی. په لاندې بیت کې یې وګورئ :

که هر څو یې لوغړن د آه په اور کړي
څوک به خوی له (د) کج روی د فلك نور کا
(۱۰: ۲۴)

- د شبنم ژړا:

په پورتني تول تړنګ کې (د) تولوییکی (شبنم) تولنومی (ژړا) تولنوم دی، همداسې یو استعاري تړنګ هم دی (ژړا) قرینه (شبنم) مستعارمنه او (څاڅکی) مستعارله (نرمښت او رنګ او نور جوړښت) یې د جامع وجه ده. په لاندې بیت کې یې وګورئ:

یو د بل په درد و غم خوښ و خرم کا
د شبنم په ژړا ګل په خندا خور کا
(۱۰: ۲۴)

- د ټګۍ شنه نمري:

www.melitahrik.com 0777 400116

په پورتني ترنګ کې (شنه نمري) ستاینوم ترنګ دی (شین/ شنه) ستاینوم (نمري) ستايلی دی. همداسې تول ترنګ هم دی (د) تولوييکی (ټګی) تولنومی او(شنه نمري) تولنوم دی. د دې ترخنګ (د ټګی شنه نمري اغوستل) یوه ګړنه او مانا يې (مکر حیله، دروه، درغلنه) ده. بله ګړنه (برګ و بور کېدل) ده، مانا يې (رعب او هیبت غورځول) ده. د دې ترخنګ (خړکېدل) بله ګړنه او مانا يې (ګرمېدل او ملامتي) ده.

کله واغوندي شنه نمري د ټګی
کله خړ شي ځان له قهره برګ و بور کا
(۱۰: ۲۴)

- د مظلوم اوښې:

پورتنی ترنګ تولي دی (د) تولوييکی (مظلوم) تولنومی او (اوښې)تولنوم دی.

چې یې ختې د مظلوم په اوښو کېږي
دغه کور به زمانه د ظالم ګور کا
(۱۰: ۲۵)

- زړه تورول:

پورتنی ترنګ یوه ګړنه او مانا يې (اړيکی پرېکول، بدول ، زړه مړېدل) ده. همدارنګه (مخ بل لور ته کول / مخ اړول) بله ګړنه ده چې مانا يې (بې وفايي، ناپامي، بې پروايي) ده.

یو دې زړه زما له بله لوریه تور کا
بیا دې مخ زما له لوري په بل لور کا
(۱۰: ۲۶)

- سر تورول:

پورتنی ترنګ یوه ګړنه او مانا يې (سوال او زاري کول) ده.

خلاص دې نه کړم د رقيب له سر درده

www.melitahrik.com 0777 400 116

که هـزار ځله مې سر درته سرتـور کا
(۱۰: ۲۶)

- هجر منګور:

پورتنی ترکیب تشبیهي دی (هجر) مشبه او (منګور) مشبه به، ګډ صفت يې (اغېز، رنځول او ځورول) دی. د (پر زړه منګور لګيا کول) ترکیب ګړنه او مانا يې(ځورول او کړول)ده.

څه به رنګ زما په ځای وي سمنبره
چې لګيا مې دې په زړه هجر منګور کا
(۱۰: ۲۶)

- سترګې سوځېدل:

پـورتنی ترکـیب یـوه ګړنـه او مانـا یـې (ډېـر کـول، شـرمېدل ، ډارېـدل او وېرېدل) ده.

چې پرې سوې را څخه سترګې د غمازو
غـم دې زوم زمـا لـه دلـه هغه زور کا
(۱۰: ۲۶)

- د ښه مخ همای:

په پورتني ترکیب کې د (ښه مخ) ترکیب ستاینومیز دی (ښه) ستاینوم او (مخ) ستايلی دی. بلخوا، دا ترکیب تولي هم دی (د) تولوييکی (ښه مخ) تولنـومی او (همـای) تولنـوم دی. همدارنګـه یـو اسـتعاري ترکـیب هـم دی (همای) مستعارمنه (اغېز او ښکلا) مستعارله او (ښه مخ) قرينه ده.

د ښه مخ همـای هالـه کا په چا سیوری
چې شهپر د خط و خال راوړي پرواز کا
(۱۰: ۲۷)

- د ترکو جادو:

په پورتني تول ترکیب کې (د) تولوييکی (ترکو) تولنـومی او (جادو) تولنـوم دی.

www.melitahrik.com 0777400116

چې د ترکو په جادو ړانده کاڼه دي
بېهوده ورته ناصح د پند اواز کا
(۱۰: ۲۷)

- ترپښو لاندې ښاخونه پرې کول:

پورتنی تړنګ یوه ګړنه او مانا یې (ځان زیانمنول، خپلې پښې وهل) ده.
بله ګړنه (په زړه نهالول) ده چې مانا یې (غوښتل، منل، لورول) ده.

پرېکوي تر خپلو پښو لاندې ښاخونه
چې بدي د عزیزانو په زړه نهال کا
(۱۰: ۲۸)

- د برېښنا په رڼا ستن پېیل:

پورتنی تړنګ یوه ګړنه او مانا یې (ناشونی کار کول، ستونزمن کار کول) ده.

نا لایق چې لایقت په نسب غواړي
د برېښنا په رڼا ستن پېیي جنجال کا
(۱۰: ۲۹)

- د مهر مخ:

په پورتني شعري تول تړنګ کې(د) تولوییکی (مهر) تولنومی (مخ)تولنوم دی. بل تول تړنګ د (میني رنځ) دی. (د) تولوییکی (مینه) تولنومی (رنځ) تولنوم دی. بلخوا، تشبیهي تړنګ هم دی (مینه) مشبه او (رنځ) مشبه به، ګډ صفت یې(خوږوالی، ښکلا) دی. په لاندې بیت کې یې وګورئ:

بیانګار د مهر مخ راته ښکاره کا
بیا یې رنځ زما د مینې دوباره کا
(۱۰: ۳۰)

- د سکون اوم تار:

په پورتني تړنګ کې (اوم تار) ستاینوم تړنګ دی (اوم)ستاینوم

www.melitahrik.com 0777 400 116

(تار)ستایلی دی.همدارنګه (د) تولوییکی (سکون) تولنومی (اوم تار) تولنوم دی. د دې ترڅنګ (په اوم تار ګنډل/ په خام تار تړل) تړنګونه ګڼل دي چې مانا یې (بې پایلې چار، ناسم حالت کې پرېښوول) ده.

چې ګنډلی د سکون په اومه تار وو
هغه زخم مې یې بیا پاره پاره کا
(۱۰: ۳۰)

- خونخوار خیال:

په پورتني ستاینوم تړنګ کې (خونخوار) ستاینوم (خیال) ستایلی دی. د دې ترڅنګ

(زړه د مینې فواره کول) ګڼه او مانا یې (ډېره مینه ورکول، په مینه کې ډېر اخلاص) ده. د (مینې فواره) هم شعري تول تړنګ دی چې (د) تولوییکی (مینه/ مینې) تولنومی او (فواره) تولنوم دی.

خونخوار خیال د یار رانغی تماشو له
که مې زړه ورته د مینې فواره کا
(۱۰: ۳۱)

- لاس پر سر راکښل:

پورتنی تړنګ یوه ګڼه او مانا یې (مهرباني، زړه سوی، پالنه) ده.

هېڅ مې یار د مهر لاس په سر رانه کېښ
که هر څو مې ځان یتیم او بېچاره کا
(۱۰: ۳۱)

- ګلګونې جامې:

په پورتني تشبیهي تړنګ کې (ګل) مشبه به (ګون) د تشبیه توری او (جامې) مشبه دی. همداسې (ګلګونې جامې اغوستل) ګڼه او مانا یې (پسولل، ښکلنه او سینګارونه) ده.

چې ګلګونې جامې اغوندي سواري کا
خدای زده بیا د چا د قتل تیاري کا

www.meliahrik.com 0777 400 116

(۱۰: ۳۲)

- د سرو شونډو رموز:

پورتنی ترکیب تولي دی (د) تولوییکی (سرې شونډې) تولنومی او (رموز) تولنوم دی. د ټول ترکیب په منځ کې بل ستاینوم ترکیب (سرې شونډې) دی. (سرې) ستاینوم او (شونډې) ستایلی دی.

په رموز یې د سرو شونډو نه پوهېږم
چې د خلکو غمخواري کا خونخواري کا
(۱۰: ۳۲)

- د اوښو دُر:

په پورتني تول ترکیب کې (د) تولوییکی(اوښې) تولنومی (دُر) تولنوم دی، بیا تشبیهي ترکیب هم دی (اوښې) مشبه او(دُر) مشبه به، ګډ صفت یې (جوړښت او روښوالی) دی. په لاندې بیت کې یې وګورئ :

تویوي په لپو لپو دُر د اوښو
چې مې سترګې د دیدن خریداري کا
(۱۰: ۳۲)

- بې لاسه لستوڼی:

په پورتني ستاینوم ترکیب کې (بې لاسه) ستاینوم (لستوڼی) ستایلی دی.

لکه بې لاسه لستوڼی څه کړای نه شي
هسې بې فضله بنده دی مضطرب
(۱۰: ۳۵)

- مزرې سترګې:

په پورتني ستاینوم ترکیب کې (مزرې) ستاینوم (سترګې) ستایلی دی. همداسې (خوب حرامول) ګړنه او مانا یې (نارامول) ده.

ستا مزرو سترګو حرام کا
د حرم په هوسو خواب
(۱۰: ۴۱)

www.melitahrik.com 0777 400 116

- د سترګو قصاب:

په پورتني تول ترړنګ کې (د) تولوییکی (سترګې/ سترګو) تولنومی (قصاب) تولنوم دی، بیا تشبیهي ترړنګ دی (سترګې) مشبه او(قصاب) مشبه به، ګډ صفت یې (ځور، رنځ، ظلم او ستم) دی. په لاندې بیت کې یې وګورئ :

کشتني غوندې ولاړ یم
ستا د سترګو په قصاب
(۱۰: ۴۱)

- د بڼو سیخ:

پورتنی ترړنګ تولي دی (د) تولوییکی (بانه) تولنومی (سیخ) تولنوم دی، بیا تشبیهي ترړنګ دی (بانه) مشبه او(سیخ) مشبه به،ګډ صفت یې (جوړښت او اغیز) دی. په لاندې بیت کې یې وګورئ :

زر په زر به مې کا غوښې
د بڼو په سیخ کباب
(۱۰: ۴۱)

- د حسن دریاب:

په پورتني شعري تول ترړنګ کې (د) تولوییکی (حسن) تولنومی (دریاب) تولنوم دی. په لاندې بیت کې یې وګورئ :

ستا د حسن و دریاب ته
غیر حسن دی حباب
(۱۰: ۴۲)

- د هجر عذاب:

پورتنی ترړنګ تولي دی (د) تولنومی (هجر) تولنومی (عذاب) تولنوم دی، بیا تشبیهي ترړنګ دی (هجر) مشبه او (عذاب) مشبه به ، ګډ صفت یې (کړاو او رنځ) دی. په لاندې بیت کې یې وګورئ :

خدای دې نه سپځي حمیده !

www.melitahrik.com 0777 400 116

ځوك د هجر په عذاب

(۱۰: ۴۲)

- د صبر خانمان:

په پوړتني تول تړنګ کې (د) تولوييکی (صبر) تولنومی (خانمان) تولنوم دی، بیا تشبیهي تړنګ دی (صبر) مشبه او (خانمان) مشبه به ، ګډه صفت يې (جوړښت) دی. په لاندې بيت کې يې وګورئ :

ځکه ما څخه آرام و قرار ورك شه
چې مې اوښو کړه د صبر خانمان ډوب

(۱۰: ۴۲)

- د حیا د بحر دُر:

په پوړتني تول تړنګ کې (د) تولوييکی (حیا او بحر) تولنومی او (دُر) تولنوم دی. د (صبرجهازونه) بل تول تړنګ دی (د) تولوييکی (صبر) تولنومی او (جهازونه) تولنوم دی .

د حیا د بحر دُر يې مونده نه شي
که د صبر جهازونه کړم چندان ډوب

(۱۰: ۴۳)

- د اوښو توپان:

په پوړتني تول تړنګ کې (د) تولوييکی (اوښې) تولنومی او (توپان) تولنوم دی.

هېڅ پروا نه کا په غم د هر ژړانده
که جهان کړم زه د اوښو په توپان ډوب

(۱۰: ۴۳)

- د زړه کبوتر:

په پوړتني تول تړنګ کې (د) تولوييکی (زړه) تولنومی او (کبوتر) تولنوم دی.

څه ښادي به کبوتر زما د زړه کا

www.melitahrik.com
0777 400 116

چې کښېوتی په لاس باز یې د رقیب
(۱۰: ۴۴)

- داغلی زړه:

په پورتني ستاینوم ترنګ کې (داغلی) ستاینوم دی (زړه) ستایلی دی.

د داغلي زړه له آهه شم څه شان چپ
د چمن په ګلو نه وي بلبلان چپ
(۱۰: ۴۵)

- د مراد ډیوه:

په پورتني تول ترنګ کې (د) تولوییکی (مراد) تولنومی او (ډیوه) تولنوم دی. همداسې (په اوبو ډیوه بلېدل) ترنګ ګڼنه او مانا یې (بختورېده، طالعمني) ده.

په اوبو به دې ډیوه شي د مراد بله
که صدف غوندې په صبر کړې دهان چپ
(۱۰: ۴۵)

- د زړه قبله:

په پورتني تول ترنګ کې (د) تولوییکی (زړه) تولنومی او (قبله) تولنوم دی. بلخوا، یو استعاري ترنګ هم دی (زړه) قرینه (قبله) مستعارمنه (غوښتنه او هیلې) مستعارله دی.

خدای قبله زما د زړه که ذات د ښکلیو
که بد ذات په دا باله شم که نیك ذات
(۱۰: ۴۶)

- مړاوې سترګې:

په دې ترنګ کې(مړاوې) ستاینوم (سترګې) ستایلی دی. ددې ترڅنګ (سترګې مړاوېدل) ترنګ ګڼنه ده، مانا یې (د سترګو اغېز ښندې، شرمېدل، حیا کول) ده.

بې د یار له مړاوو سترګو چې کج ګوري

www.melitahrik.com 0777 400 116

ګڼه نه کا رنځوران چاته جواب سخت
(۱۰: ۴۷)

- خونخوارې سترګې:

په پورتني ترنګ کې (خونخوارې) ستاینوم (سترګې) ستایلی دی. د (سترګو خونخوارېدل) ترنګ ګڼنه او مانا یې (د سترګو اغېز ښندي، چاته د کړاو او ځور رسول) ده.

له خونخوارو سترګو څه شفقت غواړې
مقرر چې وي په زړه اهل قصاب سخت
(۱۰: ۴۷)

- د غم سخرې غوټې:

په پورتني تول ترنګ کې(د) تولوييکی (غم) تولنومی او(سخرې غوټې) تولنوم دی. د ټول ترنګ په منځ کې بل ستاینوم ترنګ (سخرې غوټې) دی(سخرې) ستاینوم او (غوټې) ستایلی دی.

سخرې غوټې مې د غم دې زړه ته پروتې
کشکې خدای که راپیدا ګره کشای دوست
(۱۰: ۴۸)

- شوخ کتل:

په پورتني ترنګ کې (شوخ) کړول (کتل) کړولی دی. د (په غټهو سترګو رندېدل) ترنګ ګڼنه او مانا یې (په لوی لاس ځان یا خپله ورتیا نفی کول) ده.

یار دې ویار زما د شوخو کتو نه کا
زه په غټهو سترګو ړوند یم لکه بوت
(۱۰: ۴۹)

- غوړ کول:

پورتنی ترنګ یوه ګڼنه او مانا یې (اوربدل، غوږ نیول، غوږ درنول) ده.

ښکلې نه درنوي غوږ په نورو دُرو

www.melitahdk.com 0777 400 116

چې په غوږ کاندي حمیده ستا یاقوت

(۱۰: ۴۹)

- د زړه تابنده نمر:

په پورتني تول ترنګ کې (د) تولوییکی (زړه) تولنومی او (تابنده نمر) تولنوم دی. د تول ترنګ په منځ کې بل ترنګ (تابنده نمر) ستاینومیز دی (تابنده) ستاینوم او (نمر) ستایلی دی.

چې ښکاره زما د زړه تابنده نمر شه
د سپوږمۍ له لاسه هلته مشال پرېووت

(۱۰: ۵۰)

- د هلال مات کچکول:

په پورتني تول ترنګ کې (د) تولوییکی (هلال) تولنومی او (مات کچکول) تولنوم دی. د تول ترنګ په منځ کې بل ستاینوم ترنګ (مات کچکول) دی (مات)ستاینوم او(کچکول) ستایلی دی. بلخوا، یو تشبیهي ترنګ هم دی (هلال) مشبه به(مات کچکول) مشبه او (جوړښت) یې ګډ صفت دی. د (روټۍ مورګه) تول ترنګ کې (د) تولوییکی (روټۍ) تولنومی او (مورګه) تولنوم دی.

شوم فلك د روټۍ مورګه هاله ورکړه
چې له لاسه مات کچکول د هلال پرېووت

(۱۰: ۵۰)

- نمرمخی:

پورتنی ترنګ له دوو توکو (نمر + مخ) څخه رغېدلی، یو ترلی ستاینوم دی. بلخوا (نمر) مشبه به (مخ) مشبه او(ښکلا) یې ګډ صفت دی.

دا مې پرېوته پېښه د زړه له داغه
که د لاس نه د نمرمخي مشال پرېووت

(۱۰: ۵۰)

- د مینې زخم:

www.mellitahrik.com 0777 400 115

په پورتني تول ترڼګ کې (د) تولوييکی (مينه) تولنومی او (زخم) تولنوم دی.

د اشنا د مينې زخم په عذاب کړم
چې ترې نه ووځي خوناب د شکايت
(۱۰: ۵۱)

- د تن کور:

په پورتني تول ترڼګ کې (د) تولوييکی (تن) تولنومی او (کور) تولنوم دی. همدارنګه يو تشبيهي ترڼګ هم دی (تن) مشبه (کور) مشبه به او ګډ صفت يې (فزيکي جوړښت) دی.

د تن کور به مې لرغون وو مينې سوی
که مې نه راتلی ژړا په حمايت
(۱۰: ۵۱)

- سر کوزول:

پورتنی ترڼګ يوه ګړنه او مانا يې (منل، تسليمبدل، سرټيټول) ده.

سر زما سرکوزي نه مني د تاج
ګڼه تاج زما و سر ته دی محتاج
(۱۰: ۵۳)

- د عشق طفل:

په پورتني تول ترڼګ کې (د) تولوييکی(عشق) تولنومی او (طفل) تولنوم دی. همدارنګه يو تشبيهي ترڼګ هم دی (عشق) مشبه (طفل) مشبه به او ګډ صفت يې (نا لېوې او غيرعادي کړنې) دی.

که د عشق طفل څه لږه که خوله پټه
اپلاتون څخه کا سم سيده تقرير کج
(۱۰: ۵۴)

- د زلفينو مار:

په پورتني تول ترڼګ کې(د) تولوييکی (زلفين) تولنومی او (مار) تولنوم

www.melitahrik.com 0777 400 116

دی. همدارنګه یو تشبیهي ترڼګ هم دی (زلفین) مشبه (مار) مشبه به او ګډ صفت یې (جوړښت) دی. د (عشق دم) په شعري تول ترڼګ کې (د) تولوییکی (عشق) تولنومی او (دم) تولنوم دی.

یوه ورځ به خوړ حمید مار د زلفینو
اوس په دم د عشق پاړو شه زما روح
(۱۰: ۵۷)

- د مهر لاس:

په پورتني ترڼګ کې (د) تولوییکی(مهر) تولنومی او (لاس) تولنوم دی. بلخوا، یو استعاري ترڼګ هم دی (مهر) مستعارمنه (لورېینه، مهرباني) مستعارله (لاس) قرینه او (حب یا مینه) وجه جامع ده.

په خدمت به دې جهان د وړاندې درومي
که د مهر لاس کړې وړاندې لکه صبح
(۱۰: ۵۷)

- سپین ویل:

پورتنی ترڼګ ګړنه او مانا یې (رښتیا ویل، پاك ویل، غوخ ګړېدل) ده.

سپین ویل کوه د حق عبدالحمیده !
که په ژبه اوېزاندې، لکه صبح
(۱۰: ۵۷)

- د حیات اوبه:

په پورتني شعري تول ترڼګ کې (د) تولوییکی(حیات) تولنومی او (اوبه) تولنوم دی.

څو اوبه دې د حیات نوشلې نه دي
دا دې واړه ناداني ده وهې جخ
(۱۰: ۵۸)

- د نفس سپی:

په پورتني ترڼګ کې (د) تولوییکی (نفس) تولنومی او (سپی) تولنوم دی.

www.melitahrik.com
0777 400 116

بلخوا، تشبیهي ترکیب هم دی (نفس) مشبه (سپی) مشبه به او (بې پروایي، ناروا کول) یې ګډه ستاینه ده.

که منډې درسره خوله په هر طعام کې
د نفس سپی دې مردار خوره نه که چخ
(۱۰: ۵۸)

- د ګېډې ښاه:

په پورتني تول ترکیب کې(د) تولوییکی (ګېډه) تولنومی او (ښاه) تولنوم دی. همدارنګه یو تشبیهي ترکیب هم دی. (ګېډه) مشبه (ښاه) مشبه به او ګډ صفت یې (جوړښت) دی.

هسې پرېوتې نسکور د ګېډې ښاه ته
چې دې نه دی یاد په زړه چاه د زنخ
(۱۰: ۵۸)

- د اوښو اوبه:

په پورتني تول ترکیب کې(د) تولوییکی (اوښې) تولنومی او (اوبه) تولنوم دی. همدارنګه تشبیهي ترکیب هم دی (اوښې) مشبه (اوبه) مشبه به او (جوړښت) یې ګډ وصف دی.

تل د اوښو په اوبو کې لره تر مخ
په دغو اوبو کې لید شي د دلبر مخ
(۱۰: ۵۸)

- د مخ ډیوه:

په پورتني تول ترکیب کې (د) تولوییکی (مخ) تولنومی او(ډیوه) تولنوم دی. بلخوا، یو تشبیهي ترکیب هم دی (مخ) مشبه (ډیوه) مشبه به او ګډ صفت یې (جوړښت او ښکلا) ده.

- مخ سورکول :

دا یوه ګړنه او مانا یې (وهل ډبول) ده.

د یوسف د مخ ډیوه شوه هاله بله

www.melitahrik.com
0777 400 116

چې يې سور کړ په ځپېړو برادر مخ

(۱۰: ۵۸)

- د نمر مخ:

په پورتني تول ترکیب کې (د) تولوییکی (نمر) تولنومی او (مخ) تولنوم دی. همدارنګه یو تشبیهي ترکیب هم دی (نمر) مشبه به (مخ) مشبه او ګډه صفت یې (ځلا، ښکلا، نور) دی.

له مېوې د سیوري ونه شا په شا وې
څو یې نه کا مخامخ سره د نمر مخ

(۱۰: ۵۹)

- د ځیګر مخ:

په پورتني شعري تول ترکیب کې (د) تولوییکی (ځیګر) تولنومی او (مخ) تولنوم دی.

و هر چاته به سرخ رویه لکه ګل شې
که په وینو سره وینځې د ځیګر مخ

(۱۰: ۵۹)

- د صبر کوثر:

په پورتني تول ترکیب کې (د) تولوییکی (صبر) تولنومی او (کوثر) تولنوم دی. بلخوا، یو تشبیهي ترکیب هم دی (صبر) مشبه (کوثر) مشبه به او ګډه صفت یې (ګرانښت او ارزښت) دی.

سیاه رویي به دې د طمعې لاړه نه شي
څو پرېنوینځې د صبر په کوثر مخ

(۱۰: ۵۹)

- د محنت تناکې:

په پورتني تول ترکیب کې (د) تولوییکی (محنت) تولنومی او (تناکې) تولنوم دی.

چې تناکې د محنت لري په لاس کې

هغه نه ګوري په ځله د ګوهر مخ

(۱۰: ۵۹)

- شوخې سترګې:

په پورتني شعري ستاینوم ترڼک کې (شوخ) ستاینوم (سترګې) ستایلی دی. دارنګه (کوز کتل / ګورل) ګڼنه او مانا یې (شرم، حیا او حجب) ده.

شوخې سترګې نرګس کوز ګوري له شرمه
چې د باغ په لوري واړوي چشمان شوخ

(۱۰: ۶۰)

- د مخ آیینه:

په پورتني تول ترڼک کې (د) تولوییکی (مخ) تولنومی او (آیینه) تولنوم دی. همدارنګه یو تشبیهي ترڼک هم دی (مخ) مشبه (آیینه) مشبه به او (روښوالی، سپینوالی، ښکلا) یې ګډ صفت دی.

آیینه یې د مخ هسې پر حیا ده
چې نفس یې د نسیم لګي په ځان شوخ

(۱۰: ۶۰)

- د نسیم وږمه:

په پورتني تول ترڼک کې (د) تولوییکی (نسیم) تولنومی او (وږمه) تولنوم دی.

چې وږمه یې د نسیم په رخسار داغ شي
د بوسې په وقت ور واړای نه شم لبان شوخ

(۱۰: ۶۰)

- د تورو زلفو کمند:

پورتنی ترڼک تولي دی (د) تولوییکی او (تورې زلفې) تولنومی (کمند) تولنوم دی. بل ستاینوم ترڼک (تورې زلفې) دی (تورې) ستاینوم او (زلفې) ستایلی دی. همدارنګه، یو تشبیهي ترڼک هم دی (تورې زلفې) مشبه (کمند) مشبه به (جوړښت او اغېز) یې ګډ صفت دی.

www.melitahrik.com
0777 400 116

چې ور واچوي کمند د تورو زلفو
د بازار په ګډېده کا آهوان شوخ
(۱۰: ۶۰)

- ورځ اوښتل:

پورتنی تړنګ ګړنه او مانا يې (بدبختي، بدمرغېدل ، بدمرغي) ده.

مــه اړوه مــخ دلــبــره، اوړي زمــا ورځ
مخ کړه چې مې شپه د درد و غم شي رڼا ورځ
(۱۰: ۶۱)

- د زانې کتورې / له زانو کتورې غوښتل:

پورتنی تړنګ ګړنه او مانا يې (ناشونتوب ، نه پوره کېدونکې هیله) ده. دا ګړنه یوه انګېرنه هم ده.

عهد يې د زانې کتورې دی مونده نه شي
تش په توره خلق غورځوي په رڼا ورځ
(۱۰: ۶۱)

- د اشنايۍ پت:

په پورتني تول تړنګ کې (د) تولوییکی (اشنايي) تولنومی او (پت) تولنوم دی.

چې ساتلی نه شي پت د اشنايۍ
آشنـايي ده د دنيـا د اشنا هېڅ
(۱۰: ۶۲)

- د زړه کور:

په پورتني تول تړنګ کې (د) تولوییکی (زړه) تولنومی او (کور) تولنوم دی. بلخوا تشبیهي تړنګ هم دی (زړه) مشبه (کور) مشبه به او ګډه ستاينه يې (جوړښت) دی. د (اوښو سېلاب) په شعري تول تړنګ کې (د) تولوییکی (اوښو) تولنومی او (سېلاب) تولنوم دی. همدارنګه، یاد تړنګ

www.melitahrik.com 0777 400 116

تشبیهي هم دی (اوښې) مشبه (سېلاب) مشبه به او (جوړښت) یې ګډه ستاینه دی.

د سکون د متاع ځای مې پکې نه شي
د زړه کور مې کړ سیلاب د اوښو ډنډ
(۱۰: ۶۶)

- د وصال چشمه:

په پورتني تول ترنګ کې (د) تولوییکی (وصال) تولنومی او (چشمه) تولنوم دی. (سینه سول) ګړنه او مانا یې (سوځېدل، ځورول، کړول) ده. بل ترنګ (د فراق سینه) ده. په دې تول ترنګ کې (د) تولوییکی (فراق) تولنومی او (سینه) تولنوم دی.

لا به کله د وصال په چشمه پېښ شم
چې سینه د فراق سوې کړم په ټنډ
(۱۰: ۶۶)

- د تور خط لیکه:

په پورتني تول ترنګ کې(تور خط) ستاینوم ترنګ دی (تور) ستاینوم (خط) ستایلی دی. همدارنګه (د) تولوییکی (تورخط) تولنومی (لیکه) تولنوم دی. د (سترګو توروسپین ګډېدل) ترنګ ګړنه او مانا یې (وارخطا کېدل، هك پك کېدل) ده.

د تور خط لیکه یې ګډه په سپین مخ شوه
تور و سپین زما د سترګو شو په دا ګډ
(۱۰: ۶۷)

- د وصل خیال:

په پورتني تول ترنګ کې (د) تولوییکی(وصل) تولنومی او (خیال) تولنوم دی.

بېلتانه د وصل خیال را ځخه خور کړ

www.melitahrik.com 0777 400 116

پـه رمـه بانـدې لېوه شـه د موسـى ګله

(۱۰: ۶۷)

- د ښکليو پټکې:

پـه پـورتني تـول تړنـګ کـې (د) تولـوييکى (ښـکليو) تولنـومى او (پټکـې) تولنوم دى.

لـويـاوه يـې پټکـو لـره د ښکليـو
چې ساته عبدالحميد شه په ځار ځار

(۱۰: ۶۹)

- د زړه وصل:

په پورتني شعري تول تړنګ کې (د) تولوييکى (زړه) تولنومى او (وصل) تولنوم دى. د دې ترځنګ (زړه وصلېدل) ګړنه او مانا يې (اړيکى، تړون) ده.

هېڅ مې نه شي تسلي د زړه په وصل
د طوبى تر سيوري ناست يم مخ په نمر

(۱۰: ۷۰)

- د محبت آه فرياد:

پـه پـورتني تـول تړنـګ کـې (د) تولـوييکى (محبت) تولنـومى او (آه فريـاد) تولنوم دى.

آه فريـاد د محبت مشکلـه کـاره
چې مې نه په سر، سرکېږي نه په زر

(۱۰: ۷۰)

- د دوو سترګو کعبه:

په پورتني تول تړنګ کې (د) تولوييکى (دوو سترګو) تولنومى او (کعبـه) تولنـوم دى. همدارنګـه (دوو) شـمېرنوم او (سـترګو) شـميرلى دى (دوو سترګو) شمېرنوم تړنګ بولو.

www.melitahrik.com 0777 400 116

هغه مخ چې مې کعبه وه د دوو سترګو
مسلط کړ باندې خط مواس د کفر
(۱۰: ۷۲)

- د ترکو خیال:

په پورتني تول تړنګ کې (د) تولوییکی (ترکو) تولنومی او (خیال) تولنوم دی.

په هغو سترګو کې خیال د ترکو بند شي
انتظار چې یې حلقې کا د زنځیر
(۱۰: ۷۵)

- د زلفو ځېل:

په پورتني تول تړنګ کې (د) تولوییکی (زلفو) تولنومی او(ځېل) تولنوم دی.همدارنګه تشبیهي تړنګ هم دی (زلفې) مشبه (ځېل) مشبه به او (جوړښت، اوږدوالی) ګډ صفت دی.

ډېر یې ویار زما د کار کاوه ښه وشوه
چې زاهد په ځېل د زلفو شه اسیر
(۱۰: ۷۵)

- د اُمید زړي:

په پورتني تول تړنګ کې (د) تولوییکی (اُمید) تولنومی او (زړی) تولنوم دی. بلخوا یو تشبیهي تړنګ هم دی (اُمید) مشبه (زړي) مشبه به او ګډ صفت یې (هیله) ده.

د (غم غوبلونه) په تول تړنګ کې (د) تولوییکی (غم) تولنومی او (غوبلونه) تولنوم دی. همدارنګه، یو تشبیهي تړنګ هم دی (غم) مشبه (غوبلونه) مشبه به او ګډ صفت یې (ځپل، کړول) دی.

څه نشونما به کا زما د امید زړي
ګرځي مې په سر د غم غوبلونه ګېر و پېر
(۱۰: ۷۶)

www.melitahrik.com 0777 400 116

- د جدايۍ فوجونه:

په پورتني تول ترنګ کې (د) تولوييکی (جدايي) تولنومی او (فوجونه) تولنوم دی.

وخاته فوجونه مې په سر د جدايۍ
لور په لور هم دا غږ و آواز دی چې پېر پېر

(۱۰: ۷۶)

- د مينې سر درد:

په پورتني تول ترنګ کې (د) تولوييکی (مينه) تولنومی او (سر درد) تولنوم دی.

ورك به مې د مينې د سر درد نه شي حميده !
ولې چې ترلی سره وايي سرو سېر

(۱۰: ۷۶)

- د تورو زلفو کفرستان:

په پورتني تول ترنګ کې (د) تولوييکی (تورې زلفې) تولنومی او (کفرستان) تولنوم دی. د ټول ترنګ په منځ کې (تورو زلفو) ستاينوم ترنګ دی (تورې) ستاينوم او(زلفې) ستايلی دی. بلخوا، يو تشبيهي ترنګ هم دی (تورې زلفې) مشبه (کفرستان) مشبه به او ګډ صفت يې (تاريکي، توروالی) دی.

چې مې وليد کفرستان د تورو زلفو
عقل و هوښ مې له خاطره د اسلام لاړ

(۱۰: ۷۹)

- ځان خوړل :

پورتنی ترنګ ګړنه او مانا يې (ځوربدل، مړه کېدل، وژل کېدل، سرخوړل) ده.

چې د ظلم په کمر دې تل ميدان خوړ
دماغي ځان ته غره خود به دې ځان خوړ

www.melitahrik.com 0777 400 116

(۱۰: ۸۰)

- د اوښو سېل:

په پورتني تول ترڼګ کې (د) تولوییکی (اوښې) تولنومی او (سېل) تولنوم دی. بلخوا، یو تشبیهي ترڼګ هم دی (اوښې) مشبه (سېل) مشبه به او (حرکت اوجوړښت) یې ګډه ستاینه ده.

څه به نه نړېده برج د ستا د عمر
د مظلوم د اوښو سېل یې هر زمان خوړ
(۱۰: ۸۰)

- د پند پومبه:

په پورتني تول ترڼګ کې (د) تولوییکی (پند) تولنومی او (پومبه) تولنوم دی. د (په غوږ کې پومبه اېښوول) ترڼګ ګړنه او مانا یې (نه اورېدل، غوږ کښول) ده.

د رقیب د پند پومبه دې پکې اېښې
چې دې نه لګي په غوږ زما آواز
(۱۰: ۸۲)

- د زړه سوز:

په پورتني تول ترڼګ کې (د) تولوییکی (زړه) تولنومی او (سوز) تولنوم دی. دارنګه (زړه سوځول) ګړنه او مانا یې (همدردي، په غم کې ګډون) ده.

شه مې سوز لکه د شمعې دل افروز
په ژړا مې ځکه نه ځي د زړه سوز
(۱۰: ۸۴)

- د خاطر زخم:

په پورتني تول ترڼګ کې (د) تولوییکی (خاطر) تولنومی او (زخم) تولنوم دی.

چې رفو کا دحمید د خاطر زخم

www.melitahrik.com
0777 400 116

موندہ نہ شي یو دلدار هسې دلدوز
(۱۰: ۸۵)

- نوخېز حسن:

دا ستاینوم ترڼګ دی. (نوخېز) ستاینوم (حسن) ستایلی دی.

چې نظر په نوخېز حسن کړم د ښکلیو
راته هېڅ شي د بهار د ګلو خېز
(۱۰: ۸۵)

- وچ ګوګل:

په پورتني ستاینوم ترڼګ کې (وچ) ستاینوم (ګوګل) ستایلی دی. بل ستاینوم ترڼګ (اوښلنې سترګې) دی چې(اوښلنې) ستاینوم (سترګې) ستایلی دی.

وچ ګوګل زېړه ګونه اوښلنې سترګې
په دعوه کې د عشق بویه دستاوېز
(۱۰: ۸۶)

- شکرلب:

پورتنی ستاینوم ترڼګ دوه توکي لري (شکر) او (لب). دواړه سره یوځای شوي او یو ستاینوم یې رغولی دی. همدارنګه یو تشبیهي ترڼګ هم دی (شکر) مشبه به (لب) مشبه او(خوږوالی) ګډ صفت دی.

که یې لب د شکرلب زېښلي نه دي
د حمید زبان به څه شي شکر رېز
(۱۰: ۸۶)

- د ترکو ښکنځل:

په پورتني تول ترڼګ کې (د) تولوییکی (ترکو) تولنومی او (ښکنځل) تولنوم دی.

په دعا به ځني څه لره غوښته چا
که ښکنځل د ترکو نه وای شهد آمېز
(۱۰: ۸۶)

www.mellitahrik.com 0771400116

- په لمن لاس لګول:

پورتنی ترڼګ ګړنه او مانا یې (مرسته او ملاترغوښتل) ده.

زر به ورسي په داد لـه کمینـۍ
لګولی دی حمید ستا په لمن لاس
(۱۰: ۸۹)

- د بوسې ګل و ثمر:

په پـورتني تـول ترڼـګ کـې (د) تولـوییکی (بوسـه) تولنومی او (ګـل و ثمـر) تولنـوم دی. بلخـوا یـو تشـبیهي ترڼـګ هـم دی (بوسـه) مشـبه (ګـل و ثمـر) مشبه به او (خوږوالی او نرمښت) یې ګډه صفت دی.

چې ښـې ګل و ثمر د بـوسـې مـاتـه
هغه مخ کاندي بهار د خط و خال پس
(۱۰: ۹۱)

- د آزار غشی:

په پورتني تول ترڼګ کې (د) تولـوییکی (آزار) تولنـومی او (غشـی) تولنـوم دی. بلخوا ، یو استعاري ترڼـګ هـم دی (آزار) قرینـه (غشـی) مسـتعارمنه او (نظر، کتل) مستعارله دی.

د مظلـوم د آزار غشـی رسـا لګـي
هېڅ ګوزار یې خطا نه درومي عبس
(۱۰: ۹۲)

- له آزاره بازار موندل:

پـورتنی ترڼـګ ګړنـه او مـانـا یـې (د چا پـه بـدمرغۍ کـې خپلـه نیکمرغـي لیدل) ده.

هر سړی چې له آزاره بازار غواړي
د دارو په طمع زهر خوري ناکس
(۱۰: ۹۲)

- د عشق فوج:

www.melitahrik.com
0777 400 116

په پورتني تول ترړنګ کې (د) تولويیکی (عشق) تولنومی او (فوج) تولنوم دی.

چې پرې راشي د عشق فوج ټول سیاه پوش
لاعـلاج له زړه ګوښـه شي عقل و هوش
(۱۰: ۹۵)

- د عشق دیګ ځوښېدل / دیګ ځوښېدل:

پـه پـورتني تـول ترړنـګ کـې (د) تولـويیکی (عشـق) تولنـومی او (دیـګ ځوښـېدل) تولنـوم دی. همداسـې ګړنـه هم ده او مانـا یـې (لوړتیـا او اوج، لوړه کچه) ده. د (شرم و ننګ سرپوښ) په تول ترړنګ کې (د) تولويیکی (شرم و ننګ) تولنومی او (سرپوښ) تولنوم دی. بلخوا یـو تشبیهي ترړنګ هم دی (شرم و ننګ) مشبه (سرپوښ) مشبه به او (پټول) یې ګډ صفت دی.

راغی دیګ زما د عشق هسې په ځوښ
چې پرې نه ودرې د شرم و ننګ سرپوښ
(۱۰: ۹۶)

- خاورې پر سرېدل:

پورتنی ترړنګ ګړنه او مانا یې (بدمرغي، خوار و زارېدل) ده.

لکه زه خاورې په سر خوښ یم په عشق کې
بادشاهان به هسې نه وي په افسر خوښ
(۱۰: ۹۶)

- مشکینې زلفې:

دا ترړنګ ستاینومیز دی (مشکینې) ستاینوم (زلفې) ستایلی دی. بلخوا، تشـبیهي هـم ده (زلفـې) لـه (مشکو) سره تشـبیه شـوې دي (زلفـې) مشـبه (مشـك) مشـبه بـه او ګـډ وصف یـې (تـور رنـګ او خوشـبويي) ده. د دې ترڅنګ (خاورې پر سر کېدل / در په در کېدل) هم ګړنې دي چې مانا یـې (غم ځپلی، نتلی او ویرجن) ده.

www.maiwahrik.com 0777 400 116

چې مې کېږي په مشکینو زلفو مینه
در په در یم لکه باد، خاورې په سر خوښ
(۱۰: ۹۷)

- د دید وړی مزری:

په پورتني تول ترنګ کې (وړی مزری) ستاینوم ترنګ دی (وړی) ستاینوم (مزری) ستایلی دی. همدا ډول په ټول تول ترنګ کې(د) تولوییکی (دید) تولنومی او(وړی مزری) تولنوم دی.

په سبب د عشق دې هم را غرض نه کا
که د دید وړي مزري شي سل په ما پېښ
(۱۰: ۹۸)

- د پېغور داغ:

په پورتني تول ترنګ کې (د) تولوییکی (پېغور) تولنومی او (داغ) تولنوم دی. همدارنګه یو تشبیهي ترنګ هم دی (پېغور) مشبه (داغ)مشبه به، ګډ صفت یې(ځور او بد لګېدل) دی.

هر یو داغ شي د پېغور راپورې نښلي
چې بې یاره مې هر دم د ژوندون وکېښ
(۱۰: ۱۰۰)

- د رخسار لمبه:

په پورتني تول ترنګ کې (د) تولوییکی (رخسار) تولنومی او (لمبه) تولنوم دی. همدارنګه یو تشبیهي ترنګ هم دی (رخسار) مشبه (لمبه) مشبه به او ګډ صفت یې (د وړانګو پورته کېدل، یورنګ اغېز) دی. د (حسن فراش) په تول ترنګ کې (د) تولوییکی (حسن) تولنومی او (فراش) تولنوم دی.

په لمبه یې د رخسار وسه ایرې شه
چې یې کېښود په فراش د حسن ګام خط
(۱۰: ۱۰۸)

www.melitahrik.com 0777 400 116

- د مینې اور:

په پورتني تول تړنګ کې (د) تولوییکی (مینه) تولنومی او (اور) تولنوم دی. همدارنګه یو تشبیهي تړنګ هم دی (مینه) مشبه (اور) مشبه به او ګډ صفت یې(ځورول او کړول) دی.

چې په اور د مینې بل کا بله شمع
ماه و مهر کا د ځابنت خجله شمع
(۱۰: ۱۱۲)

- د حیا پښنه:

په پورتني تول تړنګ کې (د) تولوییکی (حیا) تولنومی او (پښنه) تولنوم دی. همدارنګـــه

(د حیا پښنه ښویېدل) یوه ګړنه او مانا یې (شرمېدل، پزه پرېکېدل) ده.

د هغو د حیا پښنه مدام ښویږي
چې یې واخېسته د نس په هوی طمع
(۱۰: ۱۱۳)

- ګلبدن:

په پورتني ستاینوم تړنګ کې (ګل) ستاینوم او (بدن) ستایلی دی. بلخوا تشبیهي تړنګ دی (ګل) مشبه به (بدن) مشبه او ګډ صفت یې(نرموالی او پوستوالی) دی. د (سترګې پرانیستل) تړنګ ګړنه او مانا یې (سترګې غړول، ځېرېدل، پوهېدل) ده.

چې په مخ د ګلبدن سترګې پرانیځي
غونچه نه کا سم کاته له دې دماغ
(۱۰: ۱۱۵)

- د اوښو جوی:

په پورتني تول تړنګ کې (د) تولوییکی (اوښو) تولنومی او (جوی) تولنوم دی.

ته په جوی زما داوښو

www.melitahrik.com 0777 400 116

تازه کېږي لکه باغ
(۱۰: ۱۱۷)

- د فکر توره:

په پورتني تول ترېنګ کې (د) تولوییکی (فکر) تولنومی او (توره) تولنوم دی. همدارنګه تشبیهي هم دی (فکر) مشبه (توره) مشبه به او (تېزوالی) یې ګډ وصف دی. د (توره اچول) ترېنګ ګړنه او مانا یې (بربنډول، څرګندول، په زړورتیا عمل کول، ښکاره کول ډاډمن حرکت کول) ده.

اوس د فکر توره واچوه حمیده !
چې دې نشته په پښتو کې څوك حریف
(۱۰: ۱۲۱)

- د عاشقۍ رنځ:

په پورتني تول ترېنګ کې (د) تولوییکی (عاشقۍ) تولنومی او (رنځ) تولنوم دی. همدارنګه یو تشبیهي ترېنګ هم دی (عاشقۍ) مشبه (رنځ) مشبه به او ګډ صفت یې (ځورول او کړول) دي.

نه دی هسې زیانمن رنځ د عاشقۍ
چې رنځور یې و علاج ته لري شوق
(۱۰: ۱۲۵)

- برندې سترګې:

په پورتني ستاینوم ترېنګ کې (برندې) ستاینوم او (سترګې) ستایلی دی.

څه کرم لري د ښکلیو برندې سترګې
چې د قتل و احتیاج ته لري شوق
(۱۰: ۱۲۵)

- د غمونو امواج :

په پورتني تول ترېنګ کې (د) تولوییکی (غمونو) تولنومی او (امواج) تولنوم دی. د (خاطر سرېدل) ترېنګ ګړنه او مانا یې (ډاډمنېدل) ده.

د هوس له کنارې مې خاطر سوړ شه

www.milltahrik.com 0777 400 116

د غمونو و امواج ته لري شوق
(۱۰: ۱۲۵)

- ګل اندام:

په پورتني ترڼک کې (ګل) ستاینوم او (اندام) ستایلی دی. بلخوا تشبیهي ترڼک دی (ګل) مشبه به (اندام) مشبه او ګډه ستاینه یې (نرموالی او پوستوالی) دی.

هر چې خوب لکه غونچه کا په طلب د ګل اندامو
په پېغور د هغو سترګې شبنم وکاږي په نوك
(۱۰: ۱۲۷)

- خونخوار لب:

په پورتني ستاینوم ترڼک کې (خونخوار) ستاینوم او (لب) ستایلی دی.

دغه خپل خونخوار لب پوښته دلبره
چې تغییر دی د حمید په څه کبل رنګ
(۱۰: ۱۳۲)

- تش په توره:

پورتنی ترڼک یوه ګړنه او مانا یې (هسې، بې ځایه، خوشې، بې ګټې، هېڅ) ده. (دوکان ګرمول) بله ګړنه او مانا یې (ځان مشهورول، خپل مینه وال زیاتول) ده.

د وفا مال و متاع پکې هېڅ نشته
تش په توره ګرموي ښکلي دکان خپل
(۱۰: ۱۳۳)

- د یقین سترګې:

په پورتني تول ترڼک کې (د) تولوییکی (یقین) تولنومی او(سترګې) تولنوم دی. د(سترګې سپړدل) ترڼک ګړنه او مانا یې (کتل او لیدل) ده.

چې یې عشق د یقین سترګې سپړدې نه دي
ځکه پربوست ارستو په ګمان عقل
(۱۰: ۱۳۸)

www.melitahrik.com 0777 400 116

- د خوښۍ جام:

په پورتني تول ترنګ کې (د) تولوییکی (خوښۍ) تولنومی (جام) تولنوم دی. د (درد وغم ایرې) په ترنګ کې (د) تولوییکی (درد و غم) تولنومی(ایرې) تولنوم دی.

سیده جام د خوښۍ نه وي په خوله ایښی
بیا ایرې د درد و غم کا پکې ګول
(۱۰: ۱۳۹)

- د عمر دېوال:

په پورتني تول ترنګ کې (د) تولوییکی (عمر) تولنومی (دېوال) تولنوم دی. همدارنګه یو تشبیهي ترنګ هم دی (عمر) مشبه (دېوال) مشبه به او ګډه صفت یې (اوږدوالی او جوړښت) دی. د (عمر دېوال پرېوتل) ترنګ ګڼنه او مانا یې (مړل او د ژوند پای) ده.

زر په زر به دې دېوال د عمر پرېوځي
چې یې زدویي د مظلوم د اوښو زېږم
(۱۰: ۴۶)

- د غرور پومبه:

په پورتني تول ترنګ کې (د) تولوییکی (غرور) تولنومی (پومبه) تولنوم دی. د (پند نغمه) تول ترنګ کې (د) تولوییکی (پند) تولنومی (نغمه) تولنوم دی.

د غرور پومبه راکاږه له غوږونو
واوره ښه د پند نغمه په زېر و بم
(۱۰: ۱۴۷)

- د غفلت زخم:

په پورتني تول ترنګ کې (د) تولوییکی (غفلت) تولنومی (زخم) تولنوم دی. بیا یو استعاري ترنګ دی (غفلت) قرینه (زخم) مستعارمنه او (سرټیټی) مستعارله دی.

www.melitahrik.com 0777 400 116

د غفلت زخم به زر د ستا ناسور شي
چې پرې نه ږدې د نېکخواه د پند مرهم
(۱۰: ۱۴۹)

- د زلفو زنځیر:

په پورتني تول ترنګ کې (د) تولوییکی (زلفو) تولنومی (زنځیر) تولنوم دی. همدارنګه یو تشبیهي ترنګ هم دی (زلفې) مشبه (زنځیر) مشبه به او ګډه صفت یې (جوړښت) دی. د (عشق صحرا) په ترنګ کې (د) تولوییکی (عشق) تولنومی (صحرا) تولنوم دی.

ځغلوي راپسې یار زنځیر د زلفو
چې د عشق په صحرا سر لکه مجنون شم
(۱۰: ۱۴۹)

- اسمان په غونډو ویشتل:

پورتنی ترنګ ګڼه او مانا یې (بې ګټې کار کول، ناشونی کار کول) ده.

په تدبیر سره تقدیر کله تغییر خوري
چې دا فکر کړم اسمان په غونډو ولم
(۱۰: ۱۵۰)

- د داغ شمع:

په پورتني شعري تول ترنګ کې (د) تولوییکی (داغ) تولنومی (شمع) تولنوم دی.

د غم شپه مې بې ډیوې خدای هډو مه کړه
هر ماښام شمع د داغ زه بلوم
(۱۰: ۱۵۱)

- د قد همسا:

په پورتني تول ترنګ کې (د) تولوییکی (قد) تولنومی(همسا) تولنوم دی. همدارنګه یو تشبیهي ترنګ هم دی (قد)مشبه (همسا)مشبه به او ګډه صفت یې(جګوالی،اوږدوالی اوجوړښت) دی. د (زړه لاس) په تول ترنګ

www.melitahrik.com 0777 400 116

کې (د) تولوییکی (زړه) تولنومی(لاس) تولنوم دی. همدارنګه یو استعاري ترڼک هم دی (زړه) قرینه (لاس) مستعارمنه او(هیلې) مستعارله دی. د (زلفو کوڅه) په تول ترڼک کې (د) تولوییکی (زلفو) تولنومی(کوڅه) تولنوم دی.

رالـه را همسا د قـد د زړه په لاس کـې
په کوڅه کې ستا د زلفو شب کور پروت یم
(۱۰: ۱۵۶)

- د پېغور باد:

په پورتني تول ترڼک کې (د) تولوییکی (پېغور) تولنومی (باد) تولنوم دی.

زه کـه کك وای د پېغور باد بـه وم وړی
ولې خاورې یم په در ستا په زور پروت یم
(۱۰: ۱۵۷)

- بې آبه سترګې:

په پورتني ستاینوم ترڼک (بې آبه) ستاینوم او (سترګې) ستایلی دی.

نه شپه و ورځ ژاړم، نه له خوبه شوم بې خوبه
آب بې آبو سترګو زما ورك كا كه حق وايم
(۱۰: ۱۵۸)

- د سترګو باز:

په پورتني تول ترڼک کې (د) تولوییکی(سترګې) تولنومی(باز) تولنوم دی. همدارنګه یو استعاري ترڼک هم دی (سترګې) قرینه (باز) مستعارمنه او (پام او التفات) مستعارله دی. د (ځیر طُعمه) پـه تـول ترڼک کـې (د) تولوییکی (ځیګر) تولنومی(طعمه) تولنوم دی. بلخوا د (ځیګر طعمه نیول یا ورکول) ګړنه او مانا یې (هر ډول قرباني ورکول، ستره قرباني ورکول) ده.

www.melitahrik.com 0777 400 116

التفات يې راته باز د سترګو نه کا
که هر څو ورته طُعمه د ځيګر نيسم
(۱۰: ۱۶۱)

- غونچه خوله:

په پورتني ستاينوم ترنګ کې (غونچه) ستاينوم او (خوله) ستايلی دی.

غونچه خوله چې په خبرو راته واکا
د نرګس په څېر کوز ګورم شرمسار يم
(۱۰: ۱۶۲)

- د زړه دُر:

په پورتني تول ترنګ کې (د) تولوييکی (زړه) تولنومی (دُر) تولنوم دی. همدارنګه استعاري ترنګ هم دی (زړه) قرينه (دُر) مستعارمنه او (خبرې، هيلې ، رازونه) مستعارله دی.

دم قدم يې په پېيل د زړه د درو
د راستۍ په ستن وهلی نری تار شم
(۱۰: ۱۶۲)

- د تورو زلفو کفار:

په پورتني تول ترنګ کې (د) تولوييکی (تورې زلفې) تولنومی او (کفار) تولنوم دی.

(تورې زلفې) بل ستاينوم ترنګ دی (تور) ستاينوم او (زلفې) ستايلی دی. همدارنګه يو تشبيهي ترنګ هم دی (تورې زلفې) مشبه (کفار) مشبه به او ګډ صفت يې (تاريکي يا تorwالی) دی.

ومې باسي د سکون له ديندارۍ
چې بندي د تورو زلفو په کفار شم
(۱۰: ۱۶۳)

- د عشق جهل:

په پورتني تول ترنګ کې (د) تولوييکی (عشق) تولنومی او (جهل) تولنوم

دی. همدارنګه (عشق) له (جهالت) سره تشبیه شوی (عشق) مشبه (جهل) مشبه به (ناپوهي او سرغړونه) یې ګډ صفت دی.

ځان به مړ د عشق په جهل کړم ناصحه !
وا به نه وړم زه حمید هسې پښتون یم
(۱۰: ۱۶۴)

- کاږه کاته:

په پورتني کړول ترنګ کې (کاږه) کړول او (کاته) کړولی دی. د دې ترخنګ (په څنګ کاږه کتل) ګړنه او مانا یې (خپه کېدل، مخالفت) ده.

بیا په څنګ کاږه کاته کاندي نګار نن
خدای دې خیر و کا په باب زما افګار نن
(۱۰: ۱۶۶)

- د اوښو باران:

په پورتني تول ترنګ کې (د) تولوییکی (اوښې) تولنومی او (باران) تولنوم دی. همدارنګه یو تشبیهي ترنګ هم دی (اوښې) مشبه (باران) مشبه به او ګډ صفت یې (جوړښت) دی. د (پرزړه غبار پرېوتل) ترنګ ګړنه او مانا یې (شکمن کېدل، ناخوښي) ده.

چې پیوست مې اوروي باران د اوښو
پرېوتلی یې په زړه دی څه غبار نن
(۱۰: ۱۶۶)

- د مخ مجمر:

په پورتني تول ترنګ کې (د) تولوییکی(مخ) تولنومی او (مجمر) تولنوم دی. همدارنګه یو تشبیهي ترنګ هم دی (مخ) مشبه (مجمر)مشبه به او ګډ صفت یې (وړانګې پورته کېدل) دی. د (کسي له چشمانو لوېدل) ترنګ ګړنه او مانا یې (سترګې ډېرې دردېدل) ده.

www.melitahrik.com 0777 400 116

په مجمر مې یې د مخ لوږې له شوقه
د سپند په طور کسي له چشمانو
(۱۰: ۱۷۲)

- د لبانو څراغ:

په پورتني تول ترڼګ کې (د) تولوییکی (لبان) تولنومی او (څراغ) تولنوم دی. همدارنګه یو تشبیهي ترڼګ هم دی (لبان) مشبه (څراغ) مشبه به او ګډه صفت یې (سوروالی یا سرې ورانګې) دی. د (وږه خوله) په ستاینوم ترڼګ کې (وږه) ستاینوم او (خوله) ستایلی دی.

ګفتګوی به یې بیا نه مونده وږه خوله
که څراغ ورته بل نه وي د لبانو
(۱۰: ۱۷۲)

- د مږګانو تېره غشي:

په پورتني تول ترڼګ کې (د) تولوییکی (مږګان) تولنومی او (تېره غشي) تولنوم دی. (تېره غشي) ستاینوم ترڼګ دی (تېره) ستاینوم او (غشي) ستایلی دی. همدارنګه یو تشبیهي ترڼګ هم دی (مږګان) مشبه (تېره غشي) مشبه به او ګډه صفت یې (جوړښت او اغېز) دي.

بختر پوښ د صبر و زهد ځنې تښتي
چې په ګورت کا تېره غشي د مږګانو
(۱۰: ۱۷۲)

- میګونې شونډې:

پورتنی ترڼګ تشبیهي دی (مي) مشبه به (ګونه) د تشبیه توری (شونډې) مشبه (سوروالی او نشه کول) یې ګډه صفت دی.

چې حمید کا په میګونو شونډو مینه
زر به کښېني په حلقو کې د مستانو
(۱۰: ۱۷۳)

- د عشق اور:

www.melitahrik.com 0777400116

په پورتني تول ترنګ کې (د) تولوييکی (عشق) تولنومی او (اور) تولنوم دی. همدارنګه يو تشبيهي ترنګ هم دی (عشق) مشبه (اور) مشبه به او ګډه صفت يې (ګرمښت او کيفي يورنګي) دی.

هم په دا چې د عشق اور پرې زر ولګي
دا زما صورت ګېډۍ کړې د وښو
(۱۰: ۱۷۳)

- د عشق توبری:

په پورتني تول ترنګ کې (د) تولوييکی(عشق) تولنومی او (توبری) تولنوم دی. دلته (زړګی کېدل) ګڼنه او مانا يې (ډېر ګرانښت، له ځانه نه بېلېدونی څيز) ده.

د آشنا د عشق توبری زما زړګی شه
کړلی نه شم ځکه حکم په وکښو
(۱۰: ۱۷۳)

- د غم کاڼي اورېدل:

پورتنی ترنګ يوه ګڼنه او مانا يې (ډېرې اندېښنې، ډېرې پرېښانۍ ، ډېرځور، ډېرغمونه) ده.

هی توبه د عشق له ملکه له ورشو
چې پرې اوري د غم کاڼي په رشو
(۱۰: ۱۷۴)

- د وروځو خيال:

په پورتني تول ترنګ کې (د) تولوييکی (وروځو) تولنومی او (خيال) تولنوم دی.

دا ديار د وروځو خيال دی نه پوهېږم
که لړم مې ټکوهي زړه په لښو
(۱۰: ۱۷۴)

www.melitahrik.com 0771400116

- د مخ ښهر:

په پورتني تول ترڼګ کې (د) تولوييکی (مخ) تولنومی او (ښهر) تولنوم دی.

چې يې تل پکې کول سترګو خونونه
د مخ ښهر يې د ږيرې مواس ونيو
(۱۰: ۱۷۷)

- د عشق تندر:

دا ترڼګ تولي دی (د) تولوييکی (عشق) تولنومی او (تندر) تولنوم دی. همدارنګه يو تشبيهي ترڼګ هم دی (عشق) مشبه (تندر) مشبه به او ګډ صفت يې (هيبت) دی.

چې نازل شه د عشق تندر له اسمانه
ما حميد د غم لايق ورته لاس ونيو
(۱۰: ۱۷۷)

- د سترګو غمزې:

په دې تول ترڼګ کې (د) تولوييکی (سترګې) تولنومی او (غمزې) تولنوم دی.

معلوميږي ستا د سترګو له غمزو
چې يې مرګ د تېره تيغ دی راپېرزو
(۱۰: ۱۷۷)

- د صبر سوبه:

په پورتني تول ترڼګ کې (د) تولوييکی (صبر) تولنومی او (سوبه) تولنوم دی.

که ترسره مې کا خدای د صبر سوبه
د ناكس له آشنايۍ توبه توبه
(۱۰: ۱۸۸)

- د نظر غشی:

www.melitahrik.com
0777400116

په پورتني تول تړنګ کې (د) تولوییکی (نظر) تولنومی او (غشی) تولنوم دی. همدارنګه یو تشبیهي تړنګ هم دی (نظر) مشبه (غشی) مشبه به او ګډ صفت یې (توغېدل او لوکېدل) دی.

زړه مې وووت د دیدن د جنګ په هپه
ولې غشي د نظر په ښي په چپه

(۱۰: ۱۸۹)

- د غم مغل:

په پورتني تول تړنګ کې(د) تولوییکی (غم) تولنومی او (مغل) تولنوم دی. همدارنګه یو تشبیهي تړنګ هم دی (غم) مشبه به (مغل) مشبه او ګډ صفت یې (ناکراري، ظلم) دی.

په تمام جهان قراره قراري ده
په حمید د غم مغل راوخاته

(۱۰: ۱۹۰)

- د مهر سپر:

په پورتني تول تړنګ کې (د) تولوییکی (مهر) تولنومی او (سپر) تولنوم دی.

که له غمه یې زړګی دوه نیمه وچوي
نه نیسي د مهر سپر و ذوالفقار ته

(۱۰: ۱۹۱)

- د تورو زلفو تېغ:

په پورتني تول تړنګ کې (د) تولوییکی (تورې زلفې) تولنومی او (تېغ) تولنوم دی. بلخوا د (تورې زلفې)ستاینوم تړنګ کې(تورې)ستاینوم او (زلفې) ستایلی دی. همدارنګه یو تشبیهي تړنګ هم دی (تورې زلفې) مشبه (تېغ) مشبه به او ګډ صفت یې(جوړښت) دی.

چې په تېغ د تورو زلفو ومرم ښایي
که مې بوی د مښکو درومي له تربته

www.melitahrik.com 0777 400 116

(۱۰: ۱۹۳)

- د خط غبار:

په پورتني تول تړنګ کې (د) تولوييکی (خط) تولنومی او (غبار) تولنوم دی. بلخوا، يو استعاري تړنګ هم دی (خط)قرينه(غبار)مستعارمنه(ويښته، توروالی او اغېز) يې مستعارله دی.

د مراد حسن ځني ځي پا په رکاب شه
چې يې پاڅېده د خط غبار له مخه

(۱۰: ۲۰۱)

- د صبر غر:

په پورتني تول تړنګ کې (د) تولوييکی (صبر) تولنومی او (غر) تولنوم دی. همدارنګه يو تشبيهي تړنګ هم دی (صبر) مشبه (غر) مشبه به او ګډ صفت يې (لويوالی) دی.

په يوه نظر مې غر کاندي د صبر
هسې ويلې لکه موم د نار له مخه

(۱۰: ۲۰۱)

- د عشق ښهر:

په پورتني تول تړنګ کې (د) تولوييکی (عشق) تولنومی او (ښهر) تولنوم دی.

که مې مېشت په زړه کې ښهر د عشق نه وي
همېشه مې له خولې خيژي شور په څه

(۱۰: ۲۰۴)

- د مژګانو کاږه غشي:

په پورتني تول تړنګ کې (د) تولوييکی (مژګان) تولنومی او (کاږه غشي) تولنوم دی. بلخوا (کاږه غشي) ستاينوم تړنګ کې (کاږه) ستاينوم او (غشي) ستايلی دی.همدارنګه يو تشبيهي تړنګ هم دی (مژګان) مشبه

www.melitahrik.com 0777 400 116

(کاږه غشي) مشبه به او ګډ صفت يې (جوړښت او اغېز) دی.

چې په ګورت کا کاږه غشي د مږګانو
کـه يې کج ګوزاروي لګي سيـده
(۱۰: ۲۰۸)

- د عقل ستن:

په پورتني تول ترڼګ کې (د) تولوييکی (عقل) تولنومی او (ستن) تولنوم دی.

اوس په څېرې ګرېوان مينه کړم په ښکليو
چې د عـقـل ستـن مې ووته لـه کنډه
(۱۰: ۲۱۰)

- د عشق تبه:

په پورتني تـول ترڼګ کې (د) تولـوييکی (عشـق) تولنومی او (تبه) تولنوم دی.

چې پوښتنه مې د حال نه کړې دلبره
لامې تبـه د عـشق نه ګـنې شيبـره
(۱۰: ۲۱۳)

- د خاطر کشور:

په پورتني تول ترڼګ کې (د) تولوييکی (خاطر) تولنومی او (کشور) تولنوم دی.

هر ساعت پکې ناحق خونونه کيږي
د خاطر کشور مې ډك شه له فتوره
(۱۰: ۲۱۴)

- د زړه کډه:

په پورتني تول ترڼګ کې(د) تولوييکی (زړه) تولنومی او (کډه) تولنوم دی.
همدارنګه يو استعاري ترڼګ هم دی (زړه) قرينه (کډه) مستعارمنه او (مينه، باور) مستعارله دی.

www.melitahrik.com 0777 400 116

که ښیبې راته هزار لـوړې ژورې
د زړه کډې به له تا ، نه کړم ستنې زه
(۱۰: ۲۲۰)

- د فکر شخوند:

په پـورتني تـول تړنـګ کـې (د) تولـوییکی (فکـر) تولنـومی او (شـخوند) تولنـوم دی. بلخـوا ، یـو اسـتعاري تړنـګ هـم دی (فکـر) قرینـه (شـخوند) مستعارمنه او (پلټنه، لټونه) مستعارله دی.

څو دې ښه د فکر شخوند زده کړی نه دی
چې شـه مـه کـوه خبره لـواړه لـواړه
(۱۰: ۲۲۱)

- د شونډو کوثر:

دا تړنګ تولي دی (د) تولوییکی (شونډې) تولنومی او (کوثر) تولنوم دی. بلخوا ، یو استعاري تړنګ هم دی (شونډې) قرینه (کوثر) مستعارمنه او (خواږه، لذت) مستعارله او (خوږوالی) یې جامع وجه ده.

چې کوثر مې ستا دشونډو نصیب نه شي
خدای مې هیڅکله دا هسې شهید مه کړه
(۱۰: ۲۲۱)

- د عشق نجار:

په پورتني تول تړنګ کې (د) تولوییکی (عشق) تولنومی او (نجار) تولنوم دی. همدارنګه یو تشبیهي تړنګ هم دی (عشق) مشبه (نجار) مشبه به او ګډه صفت یې (ځورول، رنځول) دی.

چې د عشق نجار اره کړم سر ترپایه
تن مې پروت تختې تختې شه دړه دړه
(۱۰: ۲۲۲)

- د زړه دړه:

په پورتني تول تړنګ کې (د) تولوییکی (زړه) تولنومی او (دړه) تولنوم دی.

ښه چې ببېله مې په غم شوه د زړه دړه
ګوندې شي پکې لمن د وصل اړه
(۱۰: ۲۲۳)

- د هجر غر:

په پورتني تول ترڼګ کې (د) تولوییکی (هجر) تولنومی او (غر) تولنوم دی. بلخوا، یو تشبیهي ترڼګ هم دی (هجر) مشبه (غر) مشبه به او ګډه صفت یې (دروندوالی) دی.

سپك سپك غر د یار د هجر هسې دروند دی
لکه ایښی په سینه وي غر د پاسه
(۱۰: ۲۲۴)

- مغرور حسن:

په پورتني ستاینوم ترڼګ کې (مغرور) ستاینوم او (حسن) ستایلی دی.

په یو هسې مغرور حسن مبتلا شوم
چې لري تر نمر سپوږمۍ نظر د پاسه
(۱۰: ۲۲۵)

- د غم اور:

په پورتني تول ترڼګ کې (د) تولوییکی (غم) تولنومی او (اور) تولنوم دی. همدارنګه یو تشبیهي ترڼګ هم دی (غم) مشبه (اور) مشبه به او ګډه صفت یې (تاو، سوز) دی.

څوك و کومې خواته وتښتي ځان خلاص کا
په تمامې دنیا پورې د غم اور شه
(۱۰: ۲۲۵)

- د بلا په لکۍ سپرېدل:

دا ترڼګ یوه ګړنه او مانا یې (پر کړاو کې کېوتل، تر ګواښ لاندې راتلل) ده.

څه حاکم څه رعیت څه غیر وزیر

www.meltahrik.com 0777 400 116

جهان واړه د بلا په لکۍ سپور شه
(۱۰: ۲۶)

- د حکم جام:

په پورتني تول ترڼګ کې (د) تولوییکی (حکم) تولنومی او (جام) تولنوم دی. بلخوا، یو استعاري ترڼګ هم دی (حکم) قرینه (جام) مستعارمنه او (واکې، واك) مستعارله دی.

څه به شور نه وي د هند په میخانه کې
چې اورنګ څخه د حکم جام نسکور شه
(۱۰: ۲۲۶)

- د وصل ښهر:

په پورتني تول ترڼګ کې (د) تولوییکی (وصل) تولنومی او (ښهر) تولنوم دی. د (هجران فوج) په ترڼګ کې (د) تولوییکی (هجران) تولنومی او (فوج) تولنوم دی. همدارنګه یو تشبیهي ترڼګ هم دی (هجران) مشبه (فوج) مشبه به او ګډ صفت یې (ځواك او زور) دی.

تار په تار یې کړ زما د وصل ښهر
د هجران فوج له کومه لوري سور شه
(۱۰: ۲۲۸)

- د طمعې زنځیر:

په پورتني تول ترڼګ کې (د) تولوییکی(طمعې) تولنومی او (زنځیر) تولنوم دی. همدارنګه یو تشبیهي ترڼګ هم دی (طمعه) مشبه (زنځیر) مشبه به او ګډ صفت یې (جوړښت) دی.

نور قیدونه واړه سهل دي حمیده !
خو په غاړه دې د طمعې زنځیر مه شه
(۱۰: ۲۳۱)

- پرېشانه زلفې:

په پورتني ستاینوم ترڼګ دی (پرېشانه) ستاینوم او (زلفې) ستایلی دی. د

www.meltahrik.com 0777 400 116

(زړه جمع کېدل یا زړه راټولېدل) ترنګ ګڼنه او مانا یې (بې غمه کېدل، له اند ېښنو خلاصېدل) ده.

هېڅ مې زړه پرېشانو زلفو جمع نه کا
دغه دین په هندو بار کې نه وو نه شه
(۱۰: ۲۳۱)

- د ګومان لینده:

دا ترنګ تولي دی (د) تولوییکی(ګومان) تولنومی او (لینده) تولنوم دی. د (باور غشی)په شعري تول ترنګ کې (د) تولوییکی (باور) تولنومی او (غشی) تولنوم دی.

که هر څو کړي د ګومان لینده بر کښه
د باور غشی به لك نه کړي له نښه
(۱۰: ۲۳۴)

- د مرګ مزری:

په پورتني تول ترنګ کې (د) تولوییکی (مرګ) تولنومی او (مزری) تولنوم دی.

چې هر څو د مرګ مزری ورته ښووه شي
څه به نه شي د حمید غزاله خوښه
(۱۰: ۲۳۴)

- تنګۍ خوله:

په پورتني ستاینوم ترنګ کې (تنګۍ) ستاینوم او (خوله) ستایلی دی. د (زړه تنګېدل) ترنګ ګڼنه او مانا یې (خپه کېدل، پریشانه کېدل) ده.

چې یې ستا د تنګۍ خولې تصور واخیست
په دا فکر کې غونچه شوه په زړه تنګه
(۱۰: ۲۴۰)

- د عشق بې دمه مار:

په پورتني تول ترنګ کې (د) تولوییکی (عشق) تولنومی او (بې دمه مار)

www.melitahrik.com 0777 400 116

تولنوم دی. بلخوا (بې دمه مار) ستاینوم ترنګ دی چې (بې دمه ستاینوم او (مار) ستایلی دی. همدارنګه یو تشبیهي ترنګ هم دی (عشق) مشبه (بې دمه مار) مشبه به او ګډ صفت یې (نا درملنه او لاعلاجي) ده.

چې چیچلی دې د عشق بې دمه مار یم
خود به دم راځخه وکاږي تر دمه
(۱۰: ۲۴۷)

- د مخ ګل:

دا ترنګ تولي دی (د) تولوییکی (مخ) تولنومی او (ګل) تولنوم دی. همدارنګه یو تشبیهي ترنګ هم دی (مخ) مشبه(ګل) مشبه به او ګډ صفت یې (ښکلا) ده. د (زړه شګوفه) په تول ترنګ کې(د) تولوییکی (زړه) تولنومی او (شګوفه) تولنوم دی. همدارنګه داهم یو تشبیهي ترنګ دی (زړه) مشبه (شګوفه) مشبه به او ګډ صفت یې (جوړښت) دی.

چې یې ګل د ستا د مخ په ګرېوان کښېښنو
شګوفه د زړه په وینو کې غرقاب شوه
(۱۰: ۲۵۷)

- د کامل عشق زلزله:

په پورتني تول ترنګ کې (د) تولوییکی (کامل عشق) تولنومی او (زلزله) تولنــــــــــــــــوم دی. د (کامل عشق) په ستاینوم ترنګ کې (کامل) ستاینوم او (عشق) ستایلی دی.

زلزله د کامل عشق راباندې نه وه
چې د تن ماڼۍ مې زېر و زبر نه شوه
(۱۰: ۲۰۹)

- د قیامت سېلاب:

دا ترنګ تولي دی (د) تولوییکی (قیامت) تولنومی او(سېلاب) تولنوم

www.melitahrik.com 0777 400 116

دی. همدارنګه یو تشبیهي ترکیب هم دی (قیامت) مشبه (سېلاب) مشبه به او ګډه صفت یې (ویجاړول) دی.

خدای دې زر که د قیامت په سېلاب ورانې
دا لـه ګـنـده د نـفـاق ډکـې بستـۍ
(۱۰: ۲۶۴)

- منګرۍ زلفې:

دا ترکیب ستاینومیز دی (منګرۍ) ستاینوم او (زلفې) ستایلی دی.

د آشنا د منګـرو زلفـو په خیـال کې
موی په موی راباندې زهر د منګور ځي
(۱۰: ۲۶۴)

- وچې سترګې:

په پورتني ستاینوم ترکیب کې (وچې) ستاینوم او (سترګې) ستایلی دی.

چې د وچو سترګو شرم مې پرې پټ شي
راپرې ایښی د ستا غم هومره نو نه دی
(۱۰: ۲۶۹)

- د پرهېز مزری:

په پورتني تول ترکیب کې (د) تولوییکی (پرهېز) تولنومی او (مزری) تولنوم دی. بلخوا، یو استعاري ترکیب هم دی (پرهېز) قرینه (مزری) مستعارمنه او (ځواك، قوت، سختوالی) مستعارله دی.

چې په خپل دم و افسون رایشي ښکلي
د پرهـېز پـه مـزرو واچـوي وري
(۱۰: ۲۷۳)

- زري فکر:

پورتنی شعري ترکیب ستاینومیز دی (زري) ستاینوم او (فکر) ستایلی دی.

څه عجب ساده رنګین وایې حمیده !
دا زري فـکـر دې مـه شه نظـري
(۱۰: ۲۷۴)

www.melitahrik.com 0777 400 116

- د شګو پړی:

دا ترکیب تولي دی (د) تولوییکی (شګو) تولنومی او (پړی) تولنوم دی. همدارنګه (د شګو پړی غړل) ګړنه او مانا یې (هېڅ ، بې مانا ، بې ګټې او ناشونی کار کول) ده. د (لېچې غړل) ترکیب هم ګړنه او مانا یې (اراده، هوډ ، چمتو کېدل) ده.

چې له تا زهد و پرهېز ته لېچې غړي
هغه غړي په مانا د شګو پړي
(۱۰: ۲۷۵)

- د غمونو غوټې:

پورته ترکیب تولي دی (د) تولوییکی (غمونه) تولنومی او (غوټې) تولنوم دی. همدارنګه یو تشبیهي ترکیب هم دی (غمونه) مشبه (غوټې) مشبه به او ګډ صفت یې (جوړښت) دی. د (د زړه غوټې سپړل) ترکیب ګړنه او مانا یې (د زړه رازونه / خبرې ښکاره کول). همداسې (شونډې سپړل) هم ګړنه او مانا یې (خندېدل) ده.

په خندا کې څخو شونډې راوسپړه
که مې غوټې د غمونو له زړه سپړې
(۱۰: ۲۸۱)

- د عشق مزرى:

په پورتني تول ترکیب کې(د) تولوییکی (عشق) تولنومی او (مزری) تولنوم دی. همدارنګه یو تشبیهي ترکیب هم دی (عشق) مشبه (مزری) مشبه به او ګډ صفت یې (زور و ځواك) دی. د (خپرې ښتل) ترکیب ګړنه او مانا یې (چاته ګواښېدل، څوك ننګول) ده.

عاقبت د عشق مزری راباندې ترپ کا
چې ښتلې یې مدام راته خپرې
(۱۰: ۲۸۱)

- د تورو زلفو پړی:

www.melitahrik.com 0777 400 116

په پورتني تول ترڼک کې (د) تولوييکی (تورې زلفې) تولنومی او (پړی) تولنوم دی. د (تورو زلفو) ترڼک ستاينوميز دی (تورې) ستاينوم او(زلفې)ستايلی دی. همدارنګه يو تشبيهي ترڼک هم دی (تورې زلفې) مشبه (پړی) مشبه به او ګډ صفت يې (جوړښت) دی.

بيا به څوك ته په زندی اوېزان وژنې
چې دې څوړند کړه د تورو زلفو پړي
(۱۰: ۲۸۳)

- د آهونو لوګی:

په پورتني تول ترڼک کې (د) تولوييکی (آهونو) تولنومی او (لوګی) تولنوم دی. همدارنګه يو تشبيهي ترڼک هم دی (آهونه) مشبه (لوګی) مشبه به او ګډ صفت يې (جوړښت) دی.

بيا له کومه رخه اور په حميد بل شه
چې له خولې يې د آهونو لوګی کېږي
(۱۰: ۲۸۶)

- غوني زيږېدل:

دا ترڼک يوه ګړنه او مانا يې (وېرېدل، وارخطا ، بوږنېدل) ده.

چې حميد د يار له غم کا سوې کريږه
د پېريانو غوني زيږ دېوان په دوك شي
(۱۰: ۲۸۹)

- د خط شپه:

په پورتني تول ترڼک کې (د) تولوييکی (خط) تولنومی او (شپه) تولنوم دی. همدارنګه يو تشبيهي ترڼک هم دی (خط) مشبه (شپه) مشبه به او ګډ صفت يې (رنګ، توروالی) دی.

هسې شپه د يار د خط راباندې راغله
چې هرګز به تر قيامته سحر نه شي
(۱۰: ۲۹۱)

www.meliTahrik.com 0777400116

- د هجر تشنك:

په پورتني تول ترڼګ کې (د) تولوییکی (هجر) تولنومی او (تشنك) تولنوم دی. د (وصال کوثر) په تول ترڼګ کې (د) تولوییکی (وصال) تولنومی او (کوثر) تولنوم دی. بلخوا یو استعاري ترڼګ هم دی (وصال) قرینه (کوثر) مستعارمنه (خواږه) مستعارله او (خوږوالی) وجه جامع ده.

چې وهلی وي تشنك د یار د هجر
تسلي یې د وصال په کوثر نه شي
(۱۰: ۲۱۹)

- د زړه مجلس:

په پورتني تول ترڼګ کې (د) تولوییکی (زړه) تولنومی او (مجلس) تولنوم دی. د (زړه مجلس تودېدل) ترڼګ ګړنه او مانا یې (خوښېدل) ده.

څو اغاز پکې د مینې سرود نه شي
په نور څه به دا مجلس د زړه تود نه شي
(۱۰: ۲۹۲)

- د عاشقۍ تور دېو:

دا ترڼګ تولي دی (د) تولوییکی (عاشقي) تولنومی او (تور دېو) تولنوم دی. د (تور دېو) ترڼګ ستاینومیز دی (تور) ستاینوم او(دېو) ستایلی دی. همدارنګه یو تشبیهي ترڼګ هم دی (عاشقي) مشبه (تور دېو) مشبه به او ګډ صفت یې (وحشتناك او ناوړه جوړښت) دی.

چې یې ووهي تور دېو د عاشقۍ
هېڅ محنت یې د جهان په افسون نه شي
(۱۰: ۲۹۲)

- خوږې شونډې:

په پورتني ستاینوم ترڼګ کې (خوږې) ستاینوم او (شونډې) ستایلی دی.
د (تریخ صبر) ستاینوم ترڼګ کې (تریخ) ستاینوم او (صبر) ستایلی دی.

چې تر خولې یې شي خواږه د خوږو شونډو

www.meliitahrik.com 0777 400 116

هغه زړه به ترخه صبر ته ستون نه شي

(۱۰: ۲۹۳)

- نامحرم ساقي:

په پورتنی ستاینوم ترڼک کې (نامحرم) ستاینوم او (ساقي) ستايلی دی. د (ځان ويني ښبنل) ترڼک ګڼړنه او مانا يې (کړاو او درد زغمل) ده.

چې پرده شي نامحرم ساقي ته سپړده
د شرابو په ځای ويني د ځان ښبي

(۱۰: ۲۹۴)

- د وصال خواږه:

په پورتني تول ترڼک کې(د)تولوییکی (وصال) تولنومی او(خواږه) تولنوم دی. همدارنګه يو تشبيهي ترڼک هم دی (وصال) مشبه (خواږه) مشبه به او ګډ صفت يې (کيفيت، جوړښت) دی.

د وصال خواږه مې زهر شو کهېږم
پکې غم د جدايي زر زر راغی

(۱۰: ۲۹۵)

- د هجر اسيا:

دا ترڼک تولي دی(د) تولوییکی (هجر) تولنومی او(اسيا) تولنوم دی. بلخوا، يو تشبيهي ترڼک هم دی (هجر) مشبه (اسيا) مشبه به او ګډ صفت يې (ځور، رنځ او ټکېدل) دی.

څه بلا سخته دانه يم نه پوهېږم
چې کسيا نه شوم د هجر په اسيا کې

(۱۰: ۲۹۶)

- د مخ څراغ:

دا ترڼک تولي دی (د) تولوییکی (مخ) تولنومی او (څراغ) تولنوم دی. همدارنګه يو تشبيهي ترڼک هم دی (مخ) مشبه (څراغ) مشبه به او ګډ صفت يې (ښکلا او ورانګې خپرول) دی.

www.meltahrik.com 0777 400 116

چې څراغ د یار د مخ راته بل نه وي
زه په ګور کې ګڼم خپسر په دا کور کې
(۱۰: ۲۹۹)

- شین زړه:

دا ترنګ ستاینومیز دی(شین) ستاینوم او (زړه) ستایلی دی. بلخوا د (زړه شین کېدل) بیا ګړنه او مانا یې(له کړاوه سترېدل، څورېدل،کړېدل او رنځېدل) ده.

دا زما له غمه شین زړه پکې خیال د یار د شونډو
هسې رنګ زیب و زینت کا لکه می په شنه پیاله کې
(۱۰: ۳۰۱)

- شهلا سترګې:

په دې ستاینوم ترنګ کې (شهلا) ستاینوم او (سترګې) ستایلی دی.

هسې رنګ سحر و جادو کا په نظر د شهلا سترګو
نه یې سیال په هند کې شته دی نه ثاني په بنګاله کې
(۱۰: ۳۰۱)

- ګلګون مخ:

دا ترنګ تشبیهي دی (ګل) مشبه به (ګون) د تشبیه توری (مخ) مشبه او ګډ صفت یې (ښکلا او جوړښت) دی.

خال و خط په ګلګون مخ کې د دلبرو دا مثال کا
لکه پروت وي غځېدلی خرقه پوش په دو شاله کې
(۱۰: ۳۰۲)

- خونړۍ سترګې:

پورتنی ترنګ ستاینومیز دی (خونړۍ) ستاینوم او (سترګې) ستایلی دی.

چې د ستا له خونړو سترګو آشنا شي
تل به ویر وي د هغو په خپلخانې
(۱۰: ۳۰۶)

- د زلفو شب قدر:

www.melitahrik.com 0777 400 116

په پورتني تول ترنګ کې (د) تولوییکی (زلفې) تولنومی او (شب قدر) تولنوم دی. بلخوا تشبیهي ترنګ هم دی (زلفې) مشبه (شب قدر) مشبه به او ګډ صفت یې (ښکلا، خوشبویي او رنګ) دی.

چې روزي یې شه شب قدر ستا د زلفو
کوم شبګیر و، روزي شوی د شانې
(۱۰: ۳۰۶)

- د اوښو دُر ګوهر:

په پورتني تول ترنګ کې (د) تولوییکی (اوښو) تولنومی او (دُر ګوهر) تولنوم دی. بلخوا تشبیهي ترنګ هم دی (اوښې) مشبه (دُر او ګوهر) مشبه به او ګډ صفت یې (جوړښت او ارزښت) دی.

له لمنو دُر ګوهر د اوښو بویه
تیاری د یار د خیال د مهمانۍ
(۱۰: ۳۰۷)

- یاقوتي شونډې:

پورتنی ترنګ ستاینومیز دی (یاقوتي) ستاینوم او (شونډې) ستایلی دی.

تویــول به ورتـه چا ګوهر د اوښو
که موندی یاقوتي شونډې شوی ارزانې
(۱۰: ۳۰۸)

- د سترګو تېغ:

په پورتني تول ترنګ کې (د) تولوییکی (سترګې) تولنومی او (تېغ) تولنوم دی. بلخوا یو استعاري ترنګ هم دی (سترګې) قرینه (تېغ) مستعارمنه (نظر) مستعارله او وجه جامع یې (یورنګ تګ یا حرکت) دی. د (سترګو تېغ تېزول) ترنګ ګڼه او مانا یې (ځان ښکلی کول / سینګارل، پسولل) ده.

د رنجو په باټ دې تېغ د سترګو تېز کړ
بیا به توی کړې نه پوهېږم د چا وینې

www.melitahrik.com
0777400116

(۱۰: ۳۱۰)

- د شبنم اوښې:

دا ترېنګ تولي دی (د) تولوييکی(شبنم) تولنومی او (اوښې) تولنوم دی. بلخوا يو استعاري ترېنګ هم دی (شبنم) قرينه (اوښې) مستعارمنه (څاڅکي) مستعارله او وجهه جامع يې (جوړښت) دی. د (وينې ژړل) ترېنګ ګړنه او مانا يې (درد ګالل / زغمل) ده.

د دې دوو ورځو شپو په آشنايۍ کې
د شبنم په اوښو ژاړي لاله وينې
(۱۰: ۳۱۱)

- مشکين خال:

په پورتني ستاينوم ترېنګ کې (مشکين) ستاينوم او (خال) ستايلی دی.

مشکين خال دې په سرو شونډو هسې زېب کا
لکه مست په ميخانه کې ملنګ کښېني
(۱۰: ۳۱۱)

- د عشق بلا:

دا ترېنګ تولي دی (د) تولوييکی (عشق) تولنومی او (بلا) تولنوم دی. بلخوا تشبيهي ترېنګ هم دی(عشق) مشبه (بلا) مشبه به او ګډ صفت يې (مصيبت او ناورين) دی.

هسې زه د عشق بلا په خير ګڼمه
لکه څوک په خوله کې خوښ د پلنګ کښېني
(۱۰: ۳۱۲)

- د مخ اور:

دا ترېنګ تولي دی (د) تولوييکی (مخ) تولنومی او (اور) تولنوم دی. بلخوا تشبيهي ترېنګ هم دی (مخ) مشبه (اور) مشبه به او ګډ صفت يې (وړانګې) دی.

که دې خط په خاکستر ځپلی نه وی

www.melitahrik.com 0777 400 116

د مخ اور به دې تر اوسه و ملك سوی
(۱۰: ۳۱۵)

- مه جبین:

پورتنی ترنګ تشبیهي دی (مه) مشبه به (جبین) مشبه او ګډ صفت یې (ښکلا او جوړښت) دی.

د ډیوې د بلولو حاجت نشته
په هغه کور کې چې ناست مه جبین ته یې
(۱۰: ۳۱۹)

- د زړه غوټه:

په پورتني تول ترنګ کې (د) تولوییکی(زړه)تولنومی او (غوټه) تولنوم دی. بلخوا یو استعاري ترنګ هم دی (زړه) قرینه (غوټه) مستعارمنه (خبره) مستعارله دی. د (د زړه غوټه پرانتل) ترنګ ګړنه او مانا یې (راز برسېرول ، د زړه خبره ویل) ده.

دم و خود به وي ولاړ د غم له ګوټه
پرانتی به چاته نه شي د زړه غوټه
(۱۰: ۳۲۳)

- مخ په تبۍ تور:

دا ترنګ یوه ګړنه او مانا یې (شرمېدل، ګرمېدل) ده. د (په خره سورول) ترنګ هم یوه ګړنه اومانا یې (شرمېدل ، ګرمېدل) ده.

چې مې یار په سفر تللی زه په کور یم
ګویا مخ په تبۍ تور او په خره سور یم
(۱۰: ۳۲۶)

- د هجران بلا:

په پورتني تول ترنګ کې (د) تولوییکی (هجران) تولنومی او (بلا) تولنوم دی. بلخوا یو تشبیهي ترنګ هم دی (هجران) مشبه (بلا) مشبه به او ګډ صفت یې (مصیبت او رنځ) دي.

www.melitahrik.com 0777 400 116

ربه راولې آشنا په سفر تللی
ډېر مې وکړ د هجران په بلا صبر
(۱۰: ۳۲۷)

- د هجران ناسور:

په پورتني تول ترنګ کې (د) تولوييکی (هجران) تولنومی او (ناسور) تولنوم دی. بلخوا يو استعاري ترنګ هم دی (هجران) قرينه (ناسور) مستعارمنه (کړاو و رنځ) مستعارله دی. د (سترګې وا کول) ترنګ ګړنه او مانا يې (غړول، ځېرېدل) ده.

د اشنا په ښکلي مخ مې سترګې واکړې
په ناسور مې د هجران، پورې دوا کړې
(۱۰: ۳۳۰)

- د حسن توره:

په پورتني تول ترنګ کې (د) تولوييکی (حسن) تولنومی او (توره) تولنوم دی. تشبيهي ترنګ هم دی (حسن) مشبه (توره) مشبه به او ګډه صفت يې (اغېز) دي.

لسم کال هسې اوبه ورکړې مشهورې
چې يې وواهه چورنګ د حسن تورې
(۱۰: ۳۴۴)

- د مخ شمع:

په پورتني تول ترنګ کې (د) تولوييکی (مخ) تولنومی او (شمع) تولنوم دی. تشبيهي ترنګ هم دی (مخ) مشبه (شمع) مشبه به او ګډه صفت يې (ښکلا او وړانګې) دی.

چې يې بله د مخ شمع روانه شي
هغه دم ورباندې جمع پروانه شي
(۱۰: ۳۵۱)

www.melitahrik.com 0771 400 116

- خام خُمار:

پورتنی تړنګ ستاینومیز دی (خام) ستاینوم او (خُمار) ستایلی دی.

خام خُمار يې د تقوی له سره کوز شو

شور و شر چې يې کاوه پوه په رموز شو

(۱۰: ۳۵۸)

- د غرور آس:

په پورتني تول تړنګ کې (د) تولوییکی (غرور) تولنومی او (آس) تولنوم دی. بلخوا تشبیهي تړنګ هم دی (غرور) مشبه (آس) مشبه به او ګډ صفت يې (خېز وهل، هوايي تګ) دی.

هی توبه د احتساب له وچو پوچو

د غرور آس مې واهه په کوچو پوچو

(۱۰: ۳۵۹)

- د قهر سرې لمبې:

دا تړنګ تولي دی (د) تولوییکی (قهر) تولنومی او(سرې لمبې) تولنوم دی. د (سرې لمبې) تړنګ ستاینومیز دی (سرې) ستاینوم او (لمبې) ستایلی دی. بلخوا، تشبیهي تړنګ هم دی (قهر) مشبه (سرې لمبې) مشبه به او ګډ صفت يې (ګرمښت، تودوالی) دی. د (تورو سترګو سره کول) تړنګ ګڼنه او مانا يې (غوسه ښکاره کول / ښوول) ده.

که یو ځل دربانديې تورې سترګې سرې که

سرې لمبې به دې د قهر مړې ایرې که

(۱۰: ۳۶۲)

- د قهر زهر:

دا تړنګ تولي دی (د) تولوییکی (قهر) تولنومی او (زهر) تولنوم دی. بلخوا یو تشبیهي تړنګ هم دی (قهر) مشبه (زهر) مشبه به او ګډ صفت يې (بدي، تریخوالی) دی. د (پر زړه زهر اوښتل) تړنګ هم ګڼنه او مانا

www.melltahrik.com 0774009116

یې (ډېره غوسه) ده.

چې یې واوښته په زړه د قهر زهر
په دا شور یې کړ خبر حاکم د ښهر
(۱۰: ۳۶۳)

- د زړه زخم:

دا ترنګ تولي دی (د) تولوییکی (زړه) تولنومی او (زخم) تولنوم دی.

د زړه زخم یې تر خولې سرایت وکړ
د سکوت پهې یې دا کفایت وکړ
(۱۰: ۳۶۹)

- د سپوږمۍ شمع:

دا ترنګ تولي دی (د) تولوییکی (سپوږمۍ) تولنومی او (شمع) تولنوم دی. بلخوا یو تشبیهي ترنګ هم دی (سپوږمۍ) مشبه به(شمع) مشبه او ګډه صفت یې (رڼا او روښنایي) ده.

بله شپه چې ځای په ځای د سپوږمۍ شمعې
بلې کړې وې و ځان ته هرې جمعې
(۱۰: ۳۷۲)

- د حسن نور:

دا ترنګ تولي دی (د) تولوییکی (حسن) تولنومی او (نور) تولنوم دی.

هسې شان یې جلوه ګر د حسن نور شو
چې ښکاره په قصر بام طیور د طُور شو
(۱۰: ۳۷۴)

- د زړه پروانه:

په پورتني تول ترنګ کې (د) تولوییکی(زړه) تولنومی او (پروانه) تولنوم دی. بلخوا یو استعاري ترنګ هم دی (زړه) قرینه (پروانه) مستعارمنه (حرکت) مستعارله دی.

پروانه مې شو د زړه د پر نه پاتې
ستا د مخ په ډيوه سوې کانې ماتې
(۱۰: ۳۷۵)

- د محبت لمبه:

دا ترکيب تولي دی (د) تولوييکی (محبت) تولنومی او (لمبه) تولنوم دی. تشبيهي ترکيب هم دی (محبت) مشبه (لمبه) مشبه به او ګډه صفت يې (رڼځول، سوځول) دی.

په لمبه د محبت موتې ايرې
کېوتلې د غمونو په ګيرې
(۱۰: ۳۷۸)

- د کږو وروځو لينده:

دا ترکيب تولي دی (د) تولوييکی (کږې وروځې) تولنومی او (لينده) تولنوم دی. د (کږې وروځې) ترکيب ستاينوميز دی (کږې) ستاينوم او (وروځې) ستايلی دی. بلخوا يو تشبيهي ترکيب هم دی(کږې وروځې) مشبه (لينده) مشبه به او ګډه صفت يې(کوږوالی اوجوړښت) دی.

د کږو وروځو لينده په لاس بر کښه
کاږه غشي د مژګانو سم په ښبه
(۱۰: ۳۸۰)

- سنګين زړه:

په پورتني ستاينوم ترکيب کې (سنګين) ستاينوم او (زړه) ستايلی دی.

په هنر د پاکوبۍ چې اغاز ګيت کړ
سنګين زړه لکه دانه کور و چيت کړ
(۱۰: ۳۸۳)

- د عقل لښکر:

دا ترکيب تولي دی (د) تولوييکی(عقل) تولنومی او (لښکر) تولنوم دی. بلخوا يو استعاري ترکيب هم دی (عقل) قرينه (لښکر) مستعارمنه (زور و

ځواك) مستعارله دی.

یکه تاز حسن دې هسې په خېز کړ
چې لښکر مې یې د عقل په ګرېز کړ
(۱۰: ۳۸۶)

- د عقل پښې:

دا ترڼګ تولي دی (د) تولوییکی (عقل) تولنومی او (پښې) تولنوم دی. د (په زارۍ پښې نیول) ترڼګ یوه ګرڼه او مانا یې (ډېره زاري او عاجزي) ده.

که هر څو مې په زارۍ د عقل پښې
نیوې، نه ودرېده لاړ د ځان په ښې
(۱۰: ۳۸۶)

- د ادب شیشه:

دا ترڼګ ستاینومیز دی (د) تولوییکی (ادب) تولنومی او (شیشه) تولنوم دی.

دایره د تحمل شوه باندې تنګه
د ادب شیشه یې وویشته له سنګه
(۱۰: ۳۸۸)

- تورې طالع:

په پورتني ستاینوم ترڼګ کې (تورې) ستاینوم او (طالع) ستایلی دی. بلخوا، استعاري ترڼګ هم دی (طالع) قرینه (تور) مستعارمنه (بد او ناوړه) مستعارله دی.

د عاشق تورې طالع، څه خو وبرېښنه
ګوندې وکه باندې یار د مهر پېښنه
(۱۰: ۳۹۴)

- د ګلو خرمن:

په پورتني تول ترڼګ کې (د) تولوییکی (ګلو) تولنومی او (خرمن) تولنوم

www.melitahrik.com 0777 400 116

دی.

په پالنګ لکه د ګلو خرمن پرېووت
که لوګری په چمن د ګلو پرېووت
(۱۰: ۳۹۴)

- د مخ لمبه:

دا ترېنګ تولي دی (د) تولوییکی (مخ) تولنومی او (لمبه) تولنوم دی. بلخوا، استعاري ترېنګ هم دی (مخ) قرینه (لمبه) مستعارمنه (د ښکلا او ښایست وړانګې) مستعارله دی.

سروماڵ زما د مخ په لمبه بس
لکه خس هسې سېځي په هر نفس
(۱۰: ۳۹۷)

- د زړه لال:

دا ترېنګ تولي دی (د) تولوییکی (زړه) تولنومی او (لال) تولنوم دی. بلخوا، یو تشبیهي ترېنګ هم دی (زړه) مشبه (لال) مشبه به او ګډ وصف یې (سوروالی او جوړښت) دی.

د زړه لال د عشق ساز په ترحم کې
خوله په مهر عذر خواه په تبسم کې
(۱۰: ۳۹۸)

- لاس په غوږ :

دا ترېنګ یوه ګړنه او مانا یې (بېزار، توبه ایستونکی) ده.

د اغیارو له مجلسه لاس په غوږ
شماره ځان د یار د میني په در وږ
(۱۰: ۳۹۸)

www.melitahrik.com 0777 400 116

- د مهر دم:

په پورتني تول ترکیب کې (د) تولوییکی (مهر) تولنومی او (دم) تولنوم دی.

چې یې دم وربانديې ډېر د مهر پو کړ
بې رحمۍ شلولی زخم یې رفو کړ

(۱۰: ۳۹۸)

- د سترګو اوبه:

دا ترکیب تولي دی (د) تولوییکی (زړه) تولنومی او (لال) تولنوم دی. بلخوا، یو استعاري ترکیب هم دی (سترګې) قرینه (اوبه) مستعارمنه او مستعار (اوښکې) مستعارله او وجه جامع یې (جوړښت) دی.

له خسته یې د یارانو کړم بیان څه
په اوبو د سترګو لاس وینځم عیان څه

(۱۰: ۴۰۰)

- د اُمید لال:

دا ترکیب تولي دی (د) تولوییکی (اُمید) تولنومی او (لال) تولنوم دی.

چې همای بانديې د بخت سایه ګستر شو
د امید لال یې روښن په خاکستر شو

(۱۰: ۴۰۲)

- د عقل چمبه:

دا ترکیب تولي دی (د) تولوییکی(عقل) تولنومی او(چمبه) تولنوم دی. بلخوا، یو استعاري ترکیب هم دی (عقل) قرینه (چمبه) مستعارمنه (واك او ځواك) مستعارله دی.

مینه نه اوسي د عقل په چمبه کې
پټ ساته نه شي بخری په پومبه کې

(۱۰: ۴۱۰)

- میګون حسن:

پورتنی ترکیب تشبیهي دی (می) مشبه به (ګون) د تشبیه توری او(حسن)

www.melitahrik.com 0777400116

مشبه دی. همدارنګه (میګون) ستاینوم او (حسن) ستایلی دی، په دې توګه پورتنی ترړنګ ستاینومیز هم دی. د (آتشي شونډې) ستاینوم ترړنګ کې (آتشي) ستاینوم او (شونډې) ستایلی دی.

چې په مینه د میګون حسن خراب شو
په آتش د آتشي شونډو کباب شو
(۱۰: ۴۱۲)

- د وروځو محراب:

دا ترړنګ تولي دی (د) تولوییکی (وروځو) تولنومی او (محراب) تولنوم دی. بلخوا، یو تشبیهي ترړنګ هم دی (وروځې) مشبه (محراب) مشبه به او ګډ صفت یې (جوړښت) دی.

په قیام، که په سجود ، که په رکوع دی
و محراب ته یې د وروځو په رجوع دی
(۱۰: ۴۱۳)

- د جمال ډیوه:

دا ترړنګ تولي دی (د) تولوییکی (جمال) تولنومی او (ډیوه) تولنوم دی.

په ډیوه یې د جمال په هر پرتو
پروانه په سرومال دی ورته دو
(۱۰: ۴۱۳)

- د کینې، غصې لښکر:

دا ترړنګ تولي دی (د) تولوییکی (کینې او غصه) تولنومی او (لښکر) تولنوم دی. بلخوا، یو استعاري ترړنګ هم دی (کینه و غصه) قرینه (لښکر) مستعارمنه (زور و ځواك) مستعارله دی.

د کینې غصې لښکر په هجوم ټول شو
یك منت د نازنین په غولي غول شو
(۱۰: ۴۱۴)

- ګوته په غاښېدل:

www.melitahrik.com 0777 400 116

دا ترښګ ګړنه او مانا يې (هېښېدل، حيرانېدل) ده.

د حسرت ګوتې په غاښ کړې هندو ګبر
وې يې ګورئ دا بې جرمه جور جبر
(۱۰: ۴۱۴)

- د سپينو اوښو سيند:

دا ترښګ تولي دی (د) تولوييکی(سپينې اوښې) تولنومی او (سيند) تولنوم دی. د (سپينې اوښې) ستاينوم ترښګ کې (سپينې) ستاينوم او (اوښې) ستايلی دی. د (غم غبار) تول ترښګ کې (د) تولوييکی (غم) تولنومی او (غبار) تولنوم دی.

ته يې سيند د سپينو اوښو په مخ باندې
کړه يې زړه د غم غبار تر سياهۍ لاندې
(۱۰: ۴۱۶)

- د فکر دروازه:

دا ترښګ تولي دی (د) تولوييکی(فکر) تولنومی او (دروازه) تولنوم دی. د (فکر دروازه لرې کول) ترښګ ګړنه او مانا يې (پام کول، ځيرېدل، غوږ نيول) ده.

واړه يو ځله آغازې کړې خبرې
هر يوه کړه دروازه د فکر لرې
(۱۰: ۴۲۰)

- د کرم اوبه:

دا ترښګ تولي دی (د) تولوييکی (کرم) تولنومی او (اوبه) تولنوم دی. بلخوا، تشبيهي ترښګ هم دی (کرم) مشبه (اوبه) مشبه به او ګډ صفت يې(سړول، له غضب او اور سره ضديت) دی. د (غضب اور) تول ترښګ کې (د) تولوييکی (غضب) تولنومی او (اور) تولنوم دی. بلخوا، تشبيهي ترښګ هم دی (غضب) مشبه (اور) مشبه به او ګډ صفت يې (کړول، رنځول، له کرم، سوړوالي او اوبو سره ضديت) دی.

www.melitahrik.com 0777 400 116

د کرم په اوبو مړ د غضب اور کړه
بېرته وجار وځه سخ زما په کور کړه
(۱۰: ۴۲۳)

- ګرمې اوښې:

پورتنی ترڼګ ستاینومیز دی (ګرمې) ستاینوم او (اوښې) ستایلی دی.

د یتیم د ګرمو اوښو په ګداز ږو
د بېکس و بېچاره په سوز و ساز ږو
(۱۰: ۴۳۰)

- د ناز پیې:

په پورتني تول ترڼګ کې (د) تولوییکی (ناز) تولنومی او (پیې) تولنوم دی.

وې یې وایه ای د ناز په پیو لویه
بسم الله له بسم الله اغازي بویه
(۱۰: ۴۴۱)

- د هجر تېغ:

په پورتني تول ترڼګ کې (د) تولوییکی (هجر) تولنومی او (تېغ) تولنوم دی. بلخوا، یو تشبیهي ترڼګ هم دی (هجر) مشبه (تېغ) مشبه به او ګډ صفت یې (ځورول و رنځول) دی.

که وایم مه ځه ملالېږې، ملالېږم
که وایم ځه په تېغ د هجر حلالېږم
(۱۰:۴۵۴)

- د هجران تاب:

دا ترڼګ تولي دی (د) تولوییکی (هجران) تولنومی او (تاب) تولنوم دی.

چې له تابه د هجران بې آب و تاب شو
له خپل زړه سره په دا سوال و جواب شو
(۱۰: ۴۶۴)

- د زنې سېب:

په دې تول ترڼګ کې (د) تولوییکی (زنې) تولنومی او (سیب) تولنوم دی.

www.melitahrik.com
0777 400 116

بلخوا، یو تشبیهي ترکیب هم دی (زنه) مشبه (سیب) مشبه به او ګډه صفت يې (ښکلا او جوړښت) دی.

- وار و پار خطا کېدل:

دا ترکیب کړنه او مانا يې (ډارېدل، بوږنېدل) ده.

بې آسیبه سیب د زنـې ور عـطاء شـو
په تش بوی سره يې وار و پار خطا شو
(۱۰: ۴۷۳)

- د لبانو لال:

په پورتني تول ترکیب کې (د) تولوییکی(لبان) تولنومی او (لال) تولنوم دی.
بلخوا، یو تشبیهي ترکیب هم دی (لبان) مشبه (لال) مشبه به او ګډه صفت يې (سوروالی) دی.

لا يې لعل د لبانو درخشــان وو
د غمزې تېغ يې تېره په هغه شان وو
(۱۰: ۴۷۸)

- د سترګو خار:

دا ترکیب تولي دی (د) تولوییکی (سترګې) تولنومی او (خار) تولنوم دی.
همدارنګه یوه کړنه هم ده او مانا يې (خند، مانع ، غماز او رقیب) ده.

چې شاهد د هر شاهد د سترګو خار
لکه ګل په مخ نګار په زړه افکار
(۱۰: ۵۰۶)

- د غوږو دُر:

دا ترکیب تولي دی (د) تولوییکی(غوږو) تولنومی او (دُر) تولنوم دی.

بېرته وجار ابسته ترکو دُر د غوږو
جوهـریانو ته د دې دُرو په زوږو
(۱۰: ۵۳۹)

- د اُمید کمند:

www.melitahrik.com 0777 400 116

دا ترړنګ تولي دی (د) تولوييکی (اُميد) تولنومی او (کمند) تولنوم دی.

چې کمند مې ورته ايښی د اُميد دی
که مې ونيوه ستا فضل غوره صيد دی
(۱۰: ۵۵۸)

- لاس اوږدول:

دا ترړنګ ګړنه او مانا يې (مرسته غوښتل، خير غوښتل) ده.

و هر څيز ته چې يې لاس اوږد د آرزو شه
په آرزو يې د شرف قبول پېرزو شه
(۱۰: ۵۷۳)

- د اُميد بړوسه غونچه:

دا ترړنګ تولي دی (د) تولوييکی (اُميد) تولنومی او (بړوسه غونچه) تولنوم دی. د (بړوسه غونچه) ترړنګ ستاينوميز دی (بړوسه) ستاينوم او (غونچه) ستايلی دی.

د نسيم په څير پېره په باغ زما کړه
د اُميد بړوسه غونچه مې په خندا کړه
(۱۰: ۵۷۷)

- د هجر رنځ:

دا ترړنګ تولي دی (د) تولوييکی (هجر) تولنومی او (رنځ) تولنوم دی. بلخوا، يو تشبيهي ترړنګ هم دی (هجر) مشبه (رنځ) مشبه به او ګډ صفت يې (ځورول او کړول) دی.

خاصيت د شفا نه دی ځنې تللی
پرې رغېږي رنځ د هجر پرېستلی
(۱۰: ۵۸۳)

- د عشق ژامه:

دا ترړنګ تولي دی (د) تولوييکی (عشق) تولنومی او (ژامه) تولنوم دی.

www.melitahrik.com 0777 400 116

چې ژوولی د عشق ژامو په خوند نه وي
د هغه ژوي به هېڅرې خوند نه وي
(۱۰: ۵۸۸)

- د سخن دُر:

په پورتني تول ترڼګ کې(د) تولوييکی (سخن) تولنومی او (دُر) تولنوم دی. بلخوا، تشبيهي ترڼګ هم دی (سخن) مشبه (دُر) مشبه به او ګډه صفت يې (ارزښت) دی.

څو د زړه په وينو وللې مخ د سخن شي
سرخرويي هومره دُر د سخن شي
(۱۰: ۵۹۳)

- د زړه د غوږو دُر:

دا ترڼګ تولي دی (د) تولوييکی (زړه، غوږ) تولنومی او (دُر) تولنوم دی.

چې په مياشت شي لکه مياشت يوه دهره
ده د زړه د غوږو دُر هغه خبره
(۱۰: ۵۹۴)

- د وروځو لينده:

دا ترڼګ تولي دی (د) تولوييکی (وروځو) تولنومی او (لينده) تولنوم دی. بلخوا، يو تشبيهي ترڼګ هم دی (وروځې) مشبه (لينده) مشبه به او ګډه صفت يې(کوږوالی اوجوړښت) دی.

چې به ده لينده د وروځو کړه بر کښه
د حرم هوسو به ځان کړه ورته نښه
(۱۰: ۶۰۶)

- د غم غر:

دا ترڼګ تولي دی (د) تولوييکی(غم) تولنومی او (غر) تولنوم دی. بلخوا، يو تشبيهي ترڼګ هم دی (غم) مشبه (غر) مشبه به او ګډه صفت يې (لويوالی اوجوړښت) دی.

www.meltahrik.com 0777 400 116

له ژړا يې مخ د صبح په لاس وچ کړ
په وفا يې د غم غر له زړه رچ پچ کړ
(۱۰: ۶۱۸)

- د اوښو رود:

دا ترڼگ تولي دی (د) تولوييکی (اوښې) تولنومی او (رود) تولنوم دی.

کله پاڅه کله کښېنه لارې گوره
د راتلو په رو يې رود د اوښو گوره
(۱۰: ۶۲۱)

- د زلفو دام:

دا ترڼگ تولي دی (د) تولوييکی (زلفې) تولنومی او (دام) تولنوم دی. بلخوا، يو تشبيهي ترڼگ هم دی (زلفې) مشبه (دام) مشبه به او گډ صفت يې (جوړښت او راگيرول) دی.

په څېره چې دام د زلفو د زېب کېږدي
دوباره پکې دانه د فرېب کېږدي
(۱۰: ۶۲۵)

- اور پورې کول:

دا ترڼگ گڼه او مانا يې (يو څه ته شا کول، هېرول، ناپامي) ده.

هسې رنگ به سره لمبه قهر و غضب که
تا به وې چې اور يې پورې په مکتب که
(۱۰: ۶۳۲)

- د غم خاورې:

دا ترڼگ تولي دی (د) تولوييکی (غم) تولنومی او (خاورې) تولنوم دی. د (غم خاورې خوړل) گڼه اومانا يې (غمېدل او کړېدل) ده.

سيده ستر گې سپړدې نه وې په هوس ما
بيا خوړلې د غم خاورې پکې بس ما
(۱۰: ۶۳۴)

- د غصې غبار:

www.melitahrik.com
0777 400 116

دا ترڼګ تولي دی (د) تولوییکی (غصه) تولنومی او (غبار) تولنوم دی. د (کینې زنګار) ترڼګ تولي دی (د) تولوییکی (کینې) تولنومی او (زنګار) تولنوم دی.

د غصې غبار یې لرې له سینې شه
د کینې زنګار یې ورك لـه آیینې شه
(۱۰: ۶۳۵)

- د آزار اور:

دا ترڼـګ تـولي دی (د) تولـوییکی (آزار) تولنـومی او (اور) تولنـوم دی. بلخوا، یو تشبیهي ترڼګ هم دی (ازار) مشبه (اور) مشبه بـه او ګډ صفت یې (رنځول او کړول) دی.

د کرم په اوبو مړ د ازار اور کا
په عطا سره خطا زما در ګور کا
(۱۰: ۶۳۶)

- مرمر لب:

پـورتنی ترڼـګ ســتاینومیز دی (مرمـر) ســتاینوم او (لــب) ســتایلی دی. همدا رنګـه یـو تشـبیهي ترڼـګ هـم دی (مرمـر) مشـبه بـه (لـب) مشـبه او (جوړښتي یورنګي) یې ګډ وصف دی.

خبردار یې په اسرار اهل مکتب شه
له دې بابه ګفتګوی په مرمر لب شه
(۱۰: ۶۳۸)

- د سترګو خس / د سترګو خس کېدل:

دا ترڼګ تولي دی (د) تولوییکی (سترګو) تولنومی او (خس) تولنوم دی. همدارنګه یوه ګړنه هم ده . مانا یې (خنډ او مانع) ده.

که د خسو وي رقیب د سترګو خس وي
پناه وشه چې حاکم وي یا عسس وي
(۱۰: ۶۴۱)

- د زړه سوي لوګی:

دا ترڼګ تولي دی (د) تولوییکی (زړه سوي) تولنومی او(لوګی) تولنوم دی. د (آتشي آه) ترڼګ ستاینومیز دی (آتشي) ستاینوم او (آه) ستایلی دی.

چې به ده آتشي آه کړ له زړه تنګ
د زړه سوي لوګی به شه له هره سنګ
(۱۰: ۶۴۳)

- د وصل شربت:

دا ترڼګ تولي دی (د) تولوییکی (وصل) تولنومی او(شربت) تولنوم دی. همدارنګه یو استعاري ترڼګ هم دی (وصل) قرینه (شربت) مستعارمنه (خوږوالی) مستعارله دی.

چاچې رنځ وي د هجران په ځان پېځلی
عاقبت یې دی د وصل شربت څښلی
(۱۰: ۶۵۹)

www.melitahrik.com
0777 400 116

- مستې سترګې:

دا ترڼګ ستاینومیز دی (مستې) ستاینوم او(سترګې) ستایلی دی.

ګوره سره ګلونه سره جامونه د لاله وو
مستې سترګې د شپېر مستو غزاله وو
(۱۰: ۶۷۱)

- بړوسې شونډې:

دا ترڼګ ستاینومیز دی (بړوسې) ستاینوم او (شونډې) ستایلی دی. د (شبنم سپینې غوټۍ) ترڼګ هم تولي دی (د) تولوییکی (شبنم) تولنومی او (سپینې غوټۍ) تولنوم دی. د (سپینې غوټۍ) ترڼګ ستاینومیز دی (سپینې) ستاینوم او (غوټۍ) ستایلی دی.

بړوسې شونډې د غونچې ګل خندان شوې
د شبنم سپینې غوټۍ پکې دندان شوې
(۱۰: ۶۷۷)

- عنبر مویه:

دا ترېنګ ستاینومیز دی (عنبر) ستاینوم او (مویه) ستایلی دی. همدارنګه (عنبر) مشبه به(موی) مشبه او ګډ صفت یې (توروالی او خوشبویي) دی، نو یو تشبیهي ترېنګ هم دی.

لـه سبزۍ شوه ښېـوه د عـنبر مویو
سره لاله یې اننګې وو د خوب رویو
(۱۰: ۶۷۹)

- د شفق پیالې:

دا ترېنګ تولي دی (د) تولوییکی(شفق) تولنومی او (پیالې) تولنوم دی.

چې تمامې یې پیـالې کړې د شفق
له مستۍ نه ستوري راغله په حق حق
(۱۰: ۶۸۶)

- د خوښۍ ډیوه:

دا ترېنګ تولي دی (د) تولوییکی (خوښۍ) تولنومی او (ډیوه) تولنوم دی.
د (خوښۍ ډیوه بلېدل) ګړنه اومانا یې (خوښېدل، خوښي) ده.

د خوښۍ ډیوه یې بله هسې ځای کړه
چې پېره پرې پروانه خوار ګدای کړه
(۱۰: ۶۸۷)

- د زړه رڼا:

دا ترېنګ تولي دی (د) تولوییکی (زړه) تولنومی او (رڼا) تولنوم دی.

وې یې ورشم هغه شاه د مجلس شمع
په رڼـا د زړه وګـورم د زړه جمـع
(۱۰: ۶۸۹)

- لاسونه مېنل:

www.melitahrik.com
0777 400 116

دا ترړنګ ګړنه او مانا يې (ارمان کول، پښېماني) ده.

چې به نورو جام په لاس كه د عشرت
ده به مښل سره لاسونه د حسرت
(۱۰: ۶۹۰)

- د مینې پیالې:

دا ترړنګ تولي دی (د) تولوییکی (مینه) تولنومی او (پیالې) تولنوم دی.

شاه نوشلي پیاپې پیالۍ د مینې
څښي ګدا کاسې کاسې د ځیګر وینې
(۱۰: ۶۹۰)

- د صبر اور:

دا ترړنګ تولي دی (د) تولوییکی (صبر) تولنومی او (اور) تولنوم دی. بلخوا، تشبیهي ترړنګ هم دی (صبر) مشبه (اور) مشبه به او ګډه صفت يې (رنځول، کړول، سختوالی) دی. د (خاطر جمع کېدل) ترړنګ ګړنه او مانا يې (ډاډمنېدل) ده.

وې يې مه کوه وسواس خاطر کړه جمع
کړه د صبر په اور بله د مراد شمع
(۱۰: ۷۰۱)

- د روح مرغه:

دا ترړنګ تولي دی (د) تولوییکی (روح)تولنومی او (مرغه) تولنوم دی. بلخوا، تشبیهي ترړنګ هم دی (روح) مشبه (مرغه) مشبه به او ګډه صفت يې (الوتل) دی.

که د زوی لږ و ډېر په خوب لارغه شي
الوتو ته ساز د پلار د روح مرغه شي
(۱۰: ۷۰۶)

- د ګل تاج:

دا ترړنګ تولي دی (د) تولوییکی (ګل) تولنومی او (تاج) تولنوم دی.

www.melitahrik.com 0777 400116

د هر ښاخ له سره پرېووت د ګل تاج
تاج و تخت شو د چمن تاخت و تاراج
(۱۰: ۷۳۱)

- د پوزې پړی کېدل:

پورتنی ترړنګ ګړنه او مانا يې(پېغوربدل ، پېغورسازېدل، شرمېدل) ده.

څو يې نه کاندي وفا د پوزې پړی
يار د يار د جفا بار دې کله وړی
(۱۰: ۷۳۲)

- د مرګ غشی:

دا ترړنګ تولي دی (د) تولوييکی(مرګ) تولنومی او (غشی) تولنوم دی.

دم پـه دم يې زياتېـدلـه بيمـاري
د مرګ غشي يې خوړلی وو کـاري
(۱۰: ۷۳۵)

- د اُميد نمر:

دا ترړنګ تولي دی (د) تولوييکی (اُميد) تولنومی او (نمر) تولنوم دی.

چې درويش په بادشاهت د شاه خبر شه
د کرم نعره يې هسك د اُميد نمر شه
(۱۰: ۷۴۵)

- ارمان خوړل:

دا ترړنګ ګړنه او مانا يې (ارمان کول، پښېمانېدل، ارمانجنېدل) ده.

تا چې تېز تېزه سمند د خودرايۍ
ما د ستا د پرېوتو هله ارمان خوړ
(۹: ۲)

- اسماني کاڼي پرېوتل:

دا ترړنګ يـوه ګړنـه او مانـا يـې (ناڅـاپي پـه کـړاو پرېوتـل، پـه اند ېښنـو ككړېدل) ده.

نه مې دم قدم په يوه غم کا مخ په لارې

www.melitahrik.com 0777 400 118

نه اسماني کاڼی په ما پرېووت څه بلا یم
(۹: ۳)

- انګشت نما کېدل:

دا ترنګ یوه کړنه او مانا یې (رسواکېدل، موخه کېدل، نوم بدي) ده.

څه له کا د حسن لاف صاحب جمال
خود به شي انګشت نمای لکه هلال
(۹: ۴)

- د اوسپنو چنې چیچل:

پورتنی ترنګ یوه کړنه او مانا یې (ستونزې او خواري ګالل) ده.

چې د اوسپنې چنې شوې پرې چیچلې
خدایزده پخ کړه، هغه غاښ کومو ترشو
(۹: ۶)

- ایمان خوړل:

دا ترنګ یوه کړنه او مانا یې (ډېر زیانمنېدل، زیان ګالل، بې ننګه کېدل) ده.

تش ارمان د ستا په مرګ هغو ونه خوړ
چې د دوی د پاره تا دین و ایمان خوړ
(۹: ۷)

- بلا پسې کول / کېدل:

دا ترنګ یوه کړنه او مانا یې (بې ارزښته ګڼل، بې پروا کېدل، نهیلی) ده.

همداسې (لېمه سپینېدل) ترنګ هم کړنه او مانا یې (ډېره ژړا، ډېر ژړل) ده.

ما په یار پسې لېمه په ژړا سپین کړه
یار په ما پسې کوي توره بلا
(۹: ۱۳)

- پام په ښو کېدل:

پورتنی ترنګ یوه کړنه اومانا یې (پاملرنه، لورېینه) ده.

www.melitahrik.com 0777400116

ربه ! فهم کړې د يار راته په ښو
د رقيب په خرخشو مې کړې په ښو
(۹: ۱۷)

- پل کېښوول:

پورتنى ترڼګ ګڼه او مانا يې (روانېدل، پيلول، لاس پورې کول) ده. د دې ترڅنګ (سينه دوه نيمه کېدل) بله ګڼه او مانا يې (غمېدل او ځورېدل) ده.

د قلم چاودې سينه ګوره دوه نيمه
هله پل ږده د څړه سخن په سيمه
(۹: ۲۱)

- پلو لرې کول:

دا ترڼګ يوه ګڼه او مانا يې (مخ ښکاره کول، مخ څرګندول او بربنډول) ده.

که يې څوك له مخه لرې که پلو
د ښايست مخې يې نشته هېڅ پلو
(۹: ۲۱)

- د پندار په آس سورېدل:

پورتنى ترڼګ يوه ګڼه او مانا يې (ګومان، اټکل، خيال، ځان غولول) ده.

ماته عين په سور مخ، مختور ليده شي
د پندار په آس سوره له ځانه خوښه
(۹: ۲۱)

- تشې شلومبې شاربل:

دا ترڼګ يوه ګڼه او مانا يې (بې ګټې کار کول، بې پايلې کار کول) ده.

www.melitahrik.com 0777 400 116

هغه تشې شلومبې شاربې سرخوړی کا
چې ښادي غواړي بې غمه بې منته
(۹: ۲۵)

- پر تندي اور بلول:

پورتنی ترنګ یوه کړنه او مانا یې (غم ګالل، کړاو زغمل، په غم ککړول) ده.

زه د شمعې په څېر اور په تندي بل کړم
ته د صبح په څېر خاندې له غروره
(۹: ۲۶)

- پر تور سپین اړول:

دا ترنګ یوه کړنه او مانا یې (ځورول، ربړولو ته پلمه لټول) ده.

ډېر مې ماړوه په تورو سپین صنمه
چې خوني به په خپل ځان یم ستا له غمه
(۹: ۲۸)

- ځان اورته اچول:

پورتنی ترنګ یوه کړنه او مانا یې (ځان غمول، کړول، ربړول) ده.

عاشقي په اختیار نه کېږي هوښیار شه
ځان و اور ته اچول اختیار د چا دی
(۹: ۳۸)

- پرځان بلاکېدل:

دا ترنګ یوه کړنه او مانا یې (ځان ته غم کېدل، ځان ته غم کتل) ده.

د دانې په طمع بند ازاد مرغه شي
زر به ستا په ځان بلا شي دا ستا طمع
(۹: ۳۹)

- تر ځان تېرېدل:

پورتنی ترنګ یوه کړنه او مانا یې (بلهاري، سرښندنه، قرباني) ده.

زه و یار ته تر ځان تېر یم

www.melitahrik.com 0777400116

دی و مـاتـه پـه عنـاد

(۹: ۴۰)

- ځان جهان ځنې نه دریغول:

دا ترنګ یوه ګړنه او مانا یې (قربانېدل، سربښندنه) ده.

هېڅوك به دریغ نه کا ځنې ځان جهان په صبر

ووینې کـه دا حسن و جمال دلـجوی د ستـا

(۹: ۴۱)

- ځان شمارل/ شمېرل:

پورتنی ترنګ یوه ګړنه او مانا یې (ځان پـه څـه کې ګڼـل، راوستـل، د ځـان دریغ ټاکل) ده.

د خلوت له عزیزانو مې زړه تور شه

ځان مې وشماره د ترکو په کندي بیا

(۹: ۴۵)

- ځان غتول:

دا ترنګ یوه ګړنه او مانا یې (تعظیم، ځان لوی ګڼل) ده.

چې د دین دانایي نه لرې په زړه کې

بېهوده ځان غتوې په خوله یې پوه

(۹: ۴۶)

- ځان کوتل:

پورتنی ترنګ یوه ګړنه او مانا یې (ځان وهل، ځان حلالول، ځان وژل) ده.

دا د عشق طاعونی رنځ به یې ارمان شي

کـه د زهـد ځـان کوتلی شي ژوندي بیا

(۹: ۴۸)

- ځان مړل:

دا ترنګ یوه ګړنه او مانا یې (ځـان نـړدې کولـو تـه پلمـه لټـول، ځـان نـړدې کول) ده.

هېڅ شفقت زما د یار په رقیب نه شته

www.melitahrik.com 0777 400 116

محض مړي پوري ځان زما په ښو
(۹: ۴۹)

- ځان ورکول:

پورتنی تړنګ یوه ګړنه او مانا یې (بلهارنه، ځان قربانول، فناکول، له ځان بې خبره کېدل) ده.

په هوی پسې د نس سر هوا مه ځه
ځان به ورك کړې لکه برق په دا شتاب
(۹: ۵۰)

- خاورې پر تندي لوستل (لونل):

دا تړنګ یوه ګړنه او مانا یې (درناوی کول، د یار د در د خاورو قدر کول) ده.

پـرېـواتـه د رقیبانـو په سـر کـاښې
ما چې خاورې ستا د در په تندي لوستې
(۹: ۶۴)

- خپرې ښتل:

پورتنی تړنګ یوه ګړنه او مانا یې (ګوانښ کول، ډارول) ده.

عاقبت د عشق زمري راباندې ترپ کا
چې ښتلې یې مـدام راتـه خپرې
(۹: ۶۶)

- خره خسي کول:

دا تړنګ یوه ګړنه او مانا یې (بې ګټې او خوشې کار کول، چونګښې نالول) ده.

ډېر مې خره خسي کول وکړه پوه نه شوم
ریش کـنده، جامـه پاره لـه لېونتوبه
(۹: ۶۷)

www.melitahrik.com 0777 400 116

- خوب لیدل:

پورتنی ترڼک یوه ګړنه او مانا یې (له خیال سره لوبېدل، سوچونه کول) ده.

د دنیا هوس هوئ د خوب لیده دي
چې خوب وړی شي راویښ، نه شي بیا هېڅ
(۹: ۷۰)

- د خولې خوند ورانېدل:

دا ترڼک یوه ګړنه او مانا یې (خوله بې خونده کېدل، خپه کېدل، اړیکې شلېدل) ده.

د جهان چې د خولې خوند په لباس وران شه
پرې لذت زهر، زقوم دی د اخلاص
(۹: ۷۳)

- دم ختل:

دا ترڼک یوه ګړنه او مانا یې (ساه ختل، چپ کېدل، ګونګېدل، مړ کېدل) ده.

چې یې دم له غمه نه خېژي په عشق کې
خو حیران د عاشقانو په ژوندون یم
(۹: ۸۱)

- دم وهل:

پورتنی ترڼک یوه ګړنه او مانا یې(څه ویل، نظر څرګندونه، ګیله ګول، خبره کول) ده.

په یوه نفس حباب له بحره بېل شه
نه شته هېڅ په دم وهلو کې بهبود
(۹: ۸۱)

- دندان سپینول:

دا ترڼک یوه ګړنه او مانا یې (خندا، خندل) ده.

www.melitahrik.com 0777 400 116

د حيــا پــه كــور مې واوري ږلــۍ
په خندا چې راته سپين كاندي دندان شوخ
(۹: ۸۲)

- رنګ تښتېدل:

پورتنی ترړنګ یوه ګړنه او مانا يې (پیکه کېدل، خجالت کېدل) ده.

په ليده مې د يار وتښتي رنګ هسې
لكه نور په كتان لګي د مهتاب شوخ
(۹: ۸۷)

- زړه وړل:

دا ترړنګ یوه ګړنه او مانا يې (مينېدل، زړه بايلل) ده.

نه به ترکو وړی زړه راشي په لاس
نه به مړي شي د ګور بېرته ستانه
(۹: ۱۴۳)

- زړه يخول:

پورتنی ترړنګ یوه ګړنه او مانا يې (ارمان وتل، كسات اخېستل) ده.

لكــه ته كــوې د بــل پــه مــرګ اخ اخ
ستا په مرګ به هسې زړه كاندي څوك يخ
(۹: ۱۴۸)

- ژبه خوږول:

پورتنی ترړنګ یوه ګړنه او مانا يې (پستې او خوږې خبرې كول، ښه خوی) ده.

دا رمــوز كــا د يار خط په ماته ژبه
چې خوږه كړه نن ساعت په ماته ژبه
(۹: ۱۵۰)

www.melitahrik.com 0771-4001-16

اخځونه

۱ ـ رښتین زېور، زرغونه (۱۳۸۲ ل) پښتو نحوه. پېښور، ساپي د پښتو څېړنو او پراختیا مرکز.

۲ ـ رښتین، صدیق الله (۱۳۷۷ ل) د پښتو ادب تاریخ. پېښور، ساپي د پښتو څېړنو او پراختیا مرکز.

۳ ـ رښتین، صدیق الله (۱۳۸۳ ل) د پښتو اشتقاقونه او ترکیبونه. پېښور، ساپي د پښتو څېړنو او پراختیا مرکز.

۴ ـ روهي، محمد صدیق (۱۳۶۰ ل) ادبي څېړنې . کابل، د لوړو او مسلکي تحصیلاتو وزارت.

۵ ـ زېور، زېورالدین (۱۳۸۶ ل) ادبتاریخ (منځنۍ دوره). پېښور، ساپي د پښتو څېړنو او پراختیا مرکز.

۶ ـ زیار، مجاوراحمد. (۱۳۸۴ ل). پښتو پښویه. پېښور، دانش خپرندویه ټولنه.

۷ ـ زیار، مجاوراحمد (۱۳۸۹ ل) پښتو بدلمېچ یا پښتو شعر څنګه جوړېږي ؟ پېښور، دانش خپرندویه ټولنه.

۸ ـ سنګروال نیازی، شهسوار (۱۳۷۵ ل) د پښتو ادبیاتو معاصر تاریخ. پېښور، دانش خپرندویه ټولنه.

۹ ـ صمیم، محمدآصف (۱۳۷۸ل) د لرغوني شاعرۍ ګړنې. جرمني، د پښتني فرهنګ د ودې او پراختیا ټولنه .

۱۰ ـ مومند ، عبدالحمید (۱۳۸۳ ل) کلیات. پېښور، دانش خپرندویه ټولنه.

۱۱ ـ هاشمي، سید محی الدین (۱۳۸۱ ل) ادبپوهنه. پېښور، د اریك د ګرځنده کتابتونو اداره.

www.melitahrik.com 0777 400 116

۱۲ ـ هاشمي، سید محی الدین (۱۳۸۳ ل) د پښتو ژبې لنډ ګرامر. پېښور، د اریك د ګرځنده کتابتونو اداره.
۱۳ ـ هېوادمل، زلمی (۱۳۷۳ ل) په هند کې د پښتو ژبې اوادبیاتو د ایجاداو ودې پړاوونه . لاهور شرکت پرنټنګ پرېس.
۱۴ ـ هېوادمل، زلمی (۱۳۷۹ ل) د پښتو ادبیاتو تاریخ (لرغوني او منځنۍ دوره). پېښور، دانش خپرندویه ټولنه.

مننه او کور ودانی

د افغانستان ملي تحریک د هېواد پال او فرهنګپال شخصیت ښاغلي (الحاج وحیدالله ولیزي) څخه د زړه له تله مننه کوي چې د دې اثر چاپ ته یې اوږه ورکړه. ملي تحریک ویاړي چې د علمي اثارو د چاپ لړۍ یې پیل کړې ده. دا لړۍ به دوام لري. موږ له ټولو درنو هېوادوالو څخه په خورا درنښت هیله کوو چې په خپل معنوي او مادي وس د کتابونو د چاپ دا لړۍ لا پسې وغځوي.

یو ځل بیا ددې اثر له لیکوال او چاپوونکي څخه د زړه له تله مننه کوو چې ددې اثر د لیکلو او چاپولو جوګه شول.

په فرهنګي مینه

د افغانستان ملي تحریک

www.melitahrik.com 0777 400 116

Download from:aghalibrary.com

Download from:aghalibrary.com